

Anatomia układ kostnego /osteologia/ i połączeń kości /syndesmologia/.

Dr n. med. Jacek Grudziński

KLINIKA CHIRURGII PLASTYCZNEJ
GDANSKIEGO UNIWERSYTETU MEDYCZNEGO

KOŚCI – OGOLNY PODZIAŁ I BUDOWA KOŚCI

FUNKCJE KOŚCI

- bierne części narządu ruchu
- rusztowanie podtrzymujące i osłaniające inne narządy
- niektóre pełnią funkcję krwiotwórczą
- amortyzującą

PODZIAŁ KOŚCI ZE WZGLĘDU NA KSZTAŁT

1. kości długie – jeden wymiar - długość przewyższa znacznie dwa pozostałe – szerokość i grubość – służą jako dźwignie dla mięśni
2. kości płaskie – dwa wymiary – długość i szerokość przewyższają trzeci – grubość - służą jako osłona, pełnią funkcję krwiotwórczą
3. Kości krótkie – wszystkie trzy wymiary są mniej więcej jednakowe – tworzą sprężyste człony i sklepienia – kości nadgarstka i stopy – mocna budowa i ograniczona ruchomość
4. Kości różnokształtne – nie mieszczące się w żadnej z poprzednich grup – np. kość podniebienna
5. Kości pneumatyczne – zawierają przestrzenie wyścielone błoną śluzową i wypełnione powietrzem – kości czaszki – kość czołowa, kość klinowa
6. Trzeczki – występują w utkaniu ścięgien – mają wpływ na działanie mięśni

KOŚCI – OGOLNY PODZIAŁ I BUDOWA KOŚCI

PODZIAŁ KOŚCI ZE WZGLĘDU NA ICH ROZWÓJ, BUDOWĘ I CZYNNOŚĆ

- 1. kości rurowate – pochodzenie kostnienie chrzęstne, kształt rur zbudowanych z istoty gąbczastej i zbitej, długie lub krótkie, wypełnione szpikiem – pełnią rolę podporową, krwiotwórczą i obronną**
- 2. kości gąbczaste – powstają przez kostnienie chrzęstne – zbudowane z istoty gąbczastej pokrytej istota zbitą – wyróżniamy długie – mostek i żebra oraz krótkie – kręgi i trzeczki, pełnią funkcję krwiotwórczą**
- 3. Kości płaskie – powstają przez kostnienie chrzęstne lub łącznotkankowe zbudowane z istoty gąbczastej lub zbitej – pełnią funkcję krwiotwórczą lub osłonową**

KOŚCI DŁUGIE - trzon, koniec bliższy i dalszy, pokryte okostną.

Trzon kości – walcowata budowa, okostna, istota zbita, wyściółka jamy szpikowej, jama szpikowa, szpik.

Koniec kości - zbudowany z istoty zbitej i gąbczastej, wypełniony szpikiem kostnym, powierzchnia stawowa pokryta chrząstką stawową.

Okostna – utworzona z tkanki łącznej włóknistej zwartej – bogato unaczyniona i unerwiona.

KOŚCI PŁASKIE – zbudowane z istoty zbitej, otaczającej istotę gąbczastą zawierającą szpik kostny.

Przedmiot:

Politechnika Gdańska, *Inżynieria Biomedyczna*

KOŚCI – OGOLNY PODZIAŁ I BUDOWA KOŚCI

KOŚCI ZBUDOWANE SĄ WEDŁUD ZASADY MAKSYMUM WYTRZYMAŁOŚCI MINIMUM MATERIAŁU

WYTRZYMAŁOŚĆ KOŚCI NA ROZCIĄGANIE JEST PORÓWNYWANE DO ŻELAZA LANEGO I JEST 10 RAZY MNIEJSZA NA ŚCISKANIE – WYTRZYMAŁOŚĆ TA ODPOWIADA WYTRZYMAŁOŚCI ŻELAZA KUTEGO

KOŚĆ MA ZDOLNOŚĆ REGENERACJI – ZRASTA SIĘ PRZY ZŁAMANIACH

KOŚĆ MOŻNA PRZESZCZEPIAĆ – SZEROKO STOSOWANA W CHIRURGII

U CZŁOWIEKA DOROSŁEGO WYSTĘPUJE NAJCZĘŚCIEJ 206 KOŚCI, W TYM 40 NIEPARZYSTYCH

MASA KOŚCI BEZ SZPIKU WYNOŚI 12 KG

Przedmiot:

Politechnika Gdańska, *Inżynieria Biomedyczna*

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

UKŁAD KOSTNY (*SYSTEMA Sceleti*) DZIELI SIĘ NA

KRĘGOSŁUP

KOŚCI KLATKI PIERSIOWEJ

KOŚCI KOŃCZYN GÓRNYCH

KOŚCI KOŃCZYN DOLNYCH

KOŚCI CZASZKI

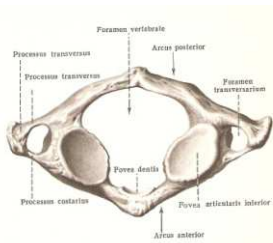
KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KRĘGOSŁUP (*columna vertebralis*)

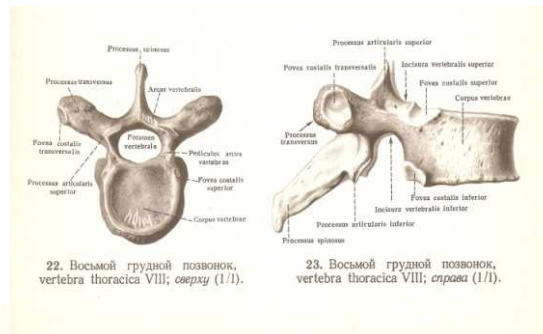
Zbudowany z 31-33 kręgów , w tym 7 kręgów szyjnych, 12 kręgów piersiowych, 5 kręgów lędźwiowych, 5 kręgów krzyżowych i od 1-3 kręgów guzicznych

Kręgi zbudowane są z trzonu – część przednia – trzon kręgu, część tylna - łuk kręgu w którym wyróżnia się nasadę łuku, cieśń łuku, blaszkę łuku.

Od łuku odchodzi 7 wyrostków stawowych – nieparzysty kolczysty, parzyste – stawowe górne i dolne, poprzeczne. Pomiedzy trzonem a łukiem znajduje się otwór kręgowy, a otwory sąsiednich kręgów tworzą kanał kręgowy. Wcięcia kręgowe dwóch sąsiednich kręgów tworzą otwory międzykręgowe.

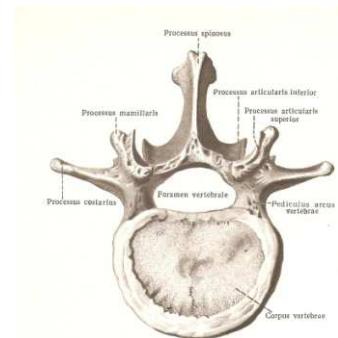

11. Первый шейный позвонок, atlas;

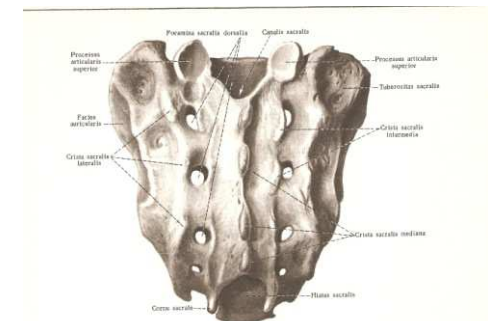

22. Восьмой грудной позвонок, vertebra thoracica VIII; сверху (1/1).

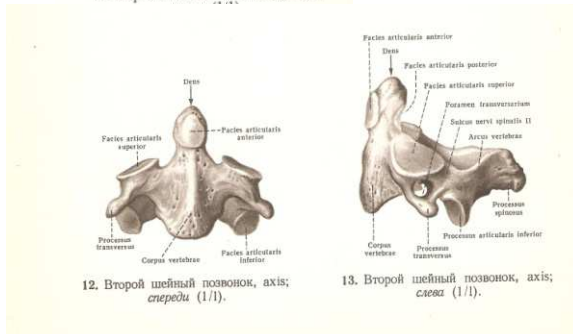
23. Восьмой грудной позвонок, vertebra thoracica VIII; справа (1/1).

26. Третий поясничный позвонок, vertebra lumbalis III; сверху (1/1).

31. Крестцовая кость, os sacrum; сзади (3/5). (Задняя поверхность.)

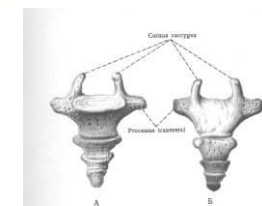

12. Второй шейный позвонок, axis; спереди (1/1).

13. Второй шейный позвонок, axis; слева (1/1).

27. Третий поясничный позвонок, vertebra lumbalis III; справа (1/1).

36. Копчиковая кость, os coccygis (1/1). А – спереди; Б – сзади.

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KLATKI PIERSIOWEJ

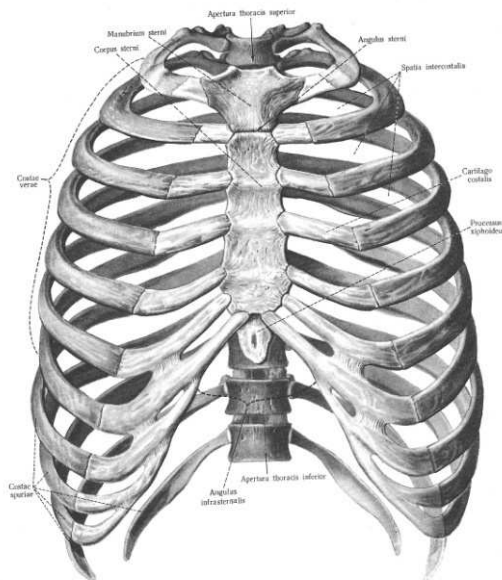
Stanowią oprócz kręgów piersiowych, 12 par żeber i mostek

Żebro – część tylna – kość żebrowa i część przednia - chrząstka żebrowa

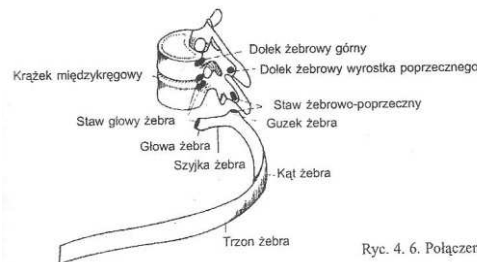
kość żebrowa – głowę, szyję, trzon żebra – łączy się z odpowiednim kręgiem piersiowym

chrząstka żebrowa – 1-7 łączy się z mostkiem, 8-10 łączą się z chrząstkami wyżej położonych żeber, tworząc łuk żebrowy, 11-12 są wolne nie zrastają się – żebra wolne

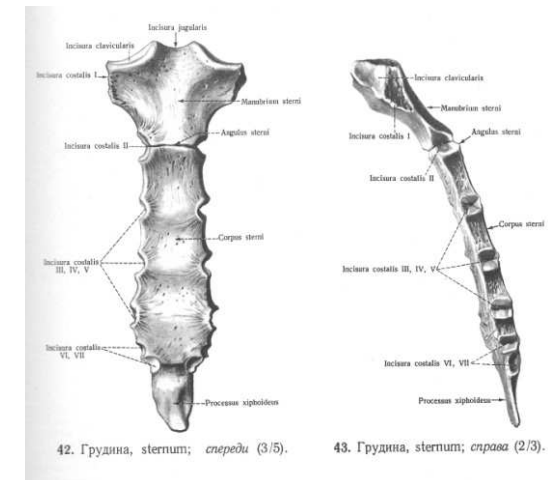
Mostek – kość nieparzysta, wyróżnia się rękojeść, trzon i wyrostek mieczykowy – kąt mostka

44. Грудная клетка, торах; *спереди* (2/5).

Ryc. 4. 6. Połączenia żebra z kręgiem

42. Грудина, sternum; *спереди* (3/5).

43. Грудина, sternum; *справа* (2/3).

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KOŃCZYN GÓRNYCH

OBRĘCZ KONŃCZYNY GÓRNEJ

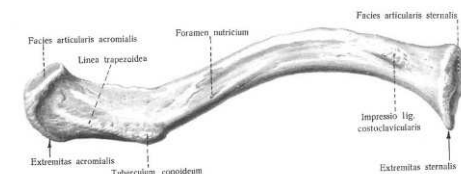
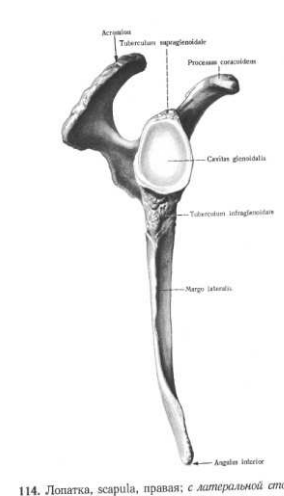
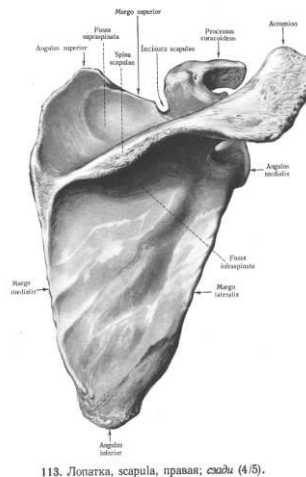
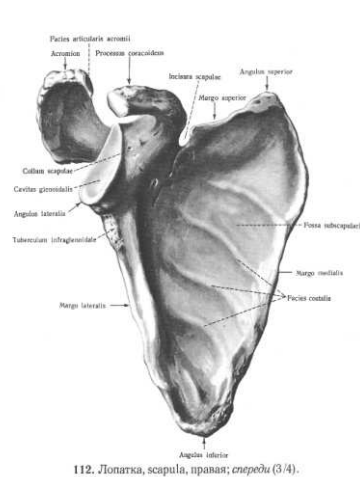
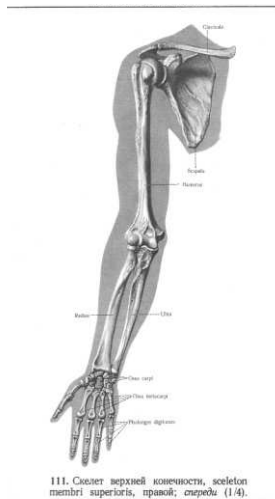
KOŚCIEC KONŃCZYNY GÓRNEJ WOLNEJ

OBRĘCZ KONŃCZYNY GÓRNEJ – OBOJCZYK I ŁOPATKĘ

OBOJCZYK – łączy rękoność mostka z wyrostkiem barkowym łopatki, wyróżnia się koniec mostkowy, trzon i koniec barkowy

ŁOPATKA – przylega do grzbietowej ściany klatki piersiowej, przykrywa żebra II – VII – wyróżniamy struktury – grzebień łopatki – kończy się z boku wyrostkiem barkowym, łączącym się z obojczykiem, dzieli on łopatkę na część nad- i podgrzebieniową.

Wydrążenie stawowe znajduje się w górno- bocznej części łopatki, pokryte chrząstką stawową, stanowi panewkę stawowa dla połączenia z kością ramienną. Wyrostek kruczy

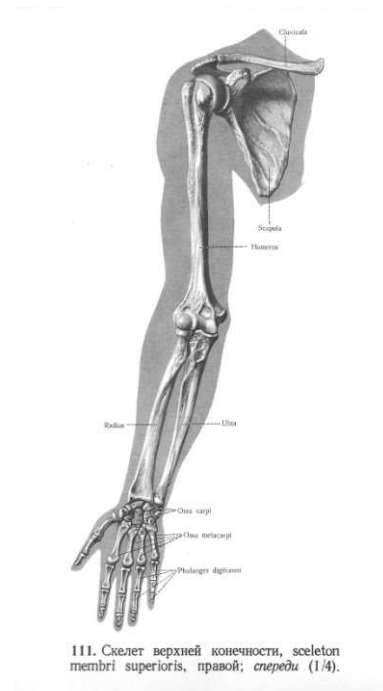

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

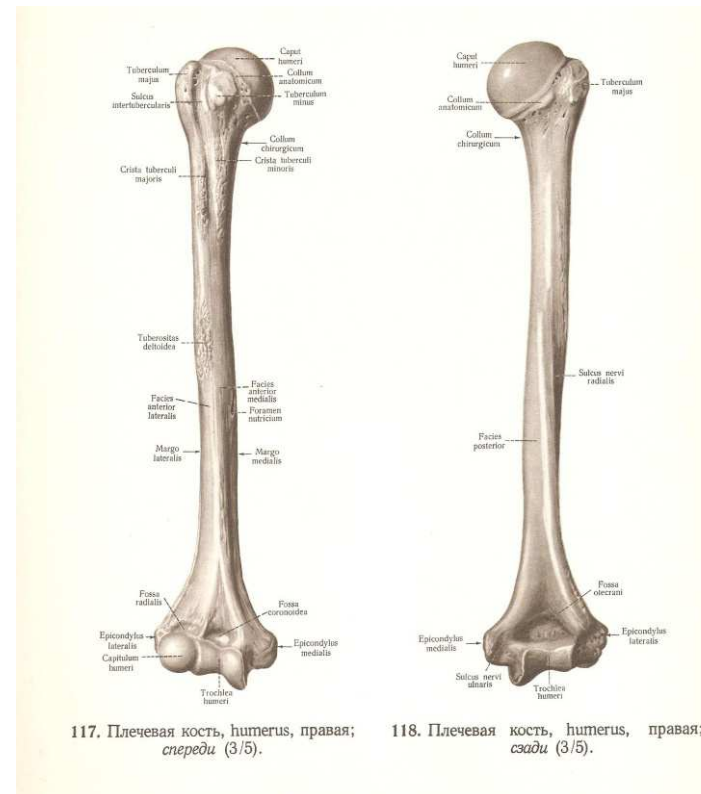
KOŚCI KOŃCZYN GÓRNYCH - KOŚCIEC KONIŃCZYNY GÓRNEJ WOLNEJ

KOŚCI RAMIENNA, ŁOKCIOWA, PROMIENIOWA, KOŚCI NADGARSTKA, KOŚCI SRÓDRĘCZA, KOŚCI PALCÓW

KOŚCI RAMIENNA – jedyna kość ramienia, koniec bliższy zakończony głową, łączącą się w wydrążeniu stawowym łopatki – tworzy staw barkowy. Koniec dalszy tworzy zgrubienie – zwane kłykiem kości ramiennej, który składa się z główki i bloczka oraz mające trzy zagłębienia – dół wyrostka łokciowego, dół dziobiasty, dół promieniowy

111. Скелет верхней конечности, skeleton membri superioris, правой; *спереди* (1/4).

117. Плечевая кость, humerus, правая; *спереди* (3/5).

118. Плечевая кость, humerus, правая; *сзади* (3/5).

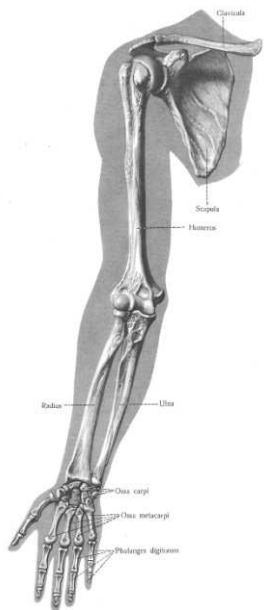
KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KOŃCZYN GÓRNYCH - KOŚCIEC KONŃCZINY GÓRNEJ WOLNEJ

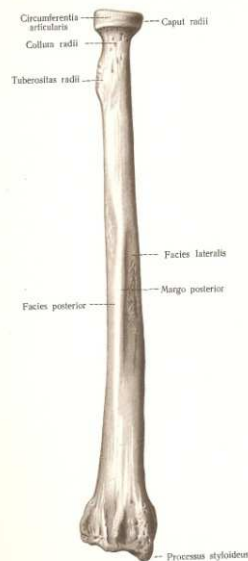
KOŚCI PROMIENIOWA I ŁOKCIOWA – stanowią kości przedramienia,

KOŚCI PROMIENIOWA - koniec bliższy stanowi głowa i szyjka , a koniec dalszy tworzy wyrostek rylcowaty i powierzchnia stawowa nadgarstka, na trzonie znajduje się guzowatość kości promieniowej

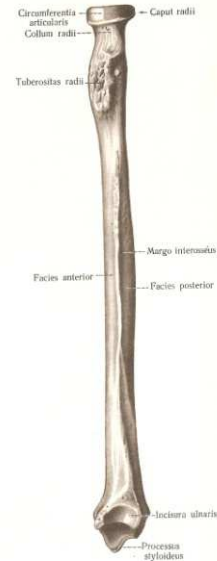
KOŚCI ŁOKCIOWA – na końcu bliższym znajdują się dwa wyrostki od tyłu – wyrostek łokciowy i od przodu wyrostek dziobiasty, oddzielone od siebie wcięciem bloczkowym. Koniec dalszy nosi nazwę głowy kości łokciowej

111. Szkielet górnej kończyny, szkielet prawej górnej kończyny (1/4).

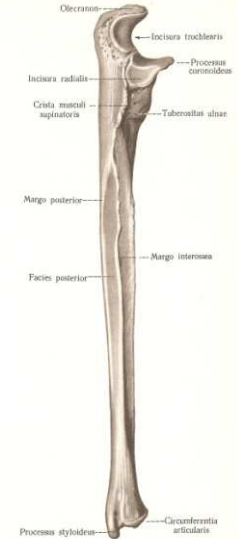
127. Łuczecowa kość, radius, prawej (3/5).
(Zadnia powierzchnia, facies posterior.)

128. Łuczecowa kość, radius, prawej; z łokciowej strony (3/5).

124. Łokciowa kość, ulna, prawej (2/3).
(Zadnia powierzchnia, facies posterior.)

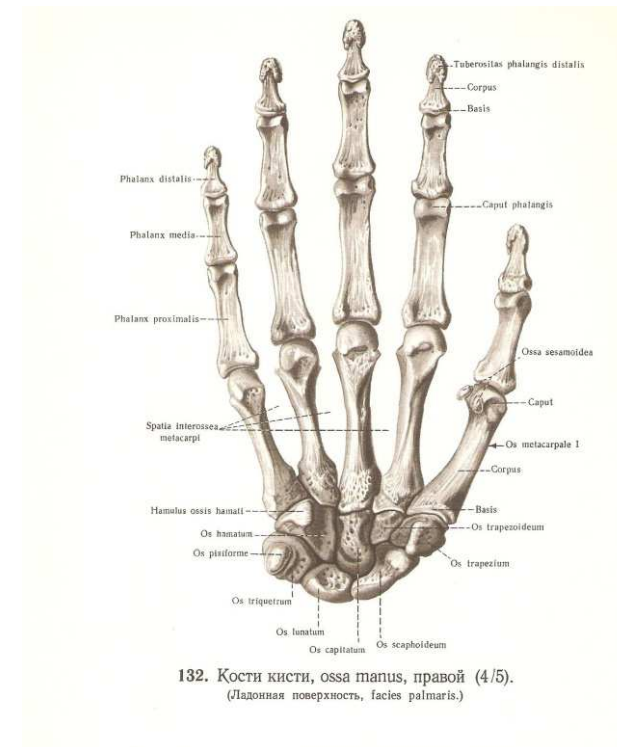
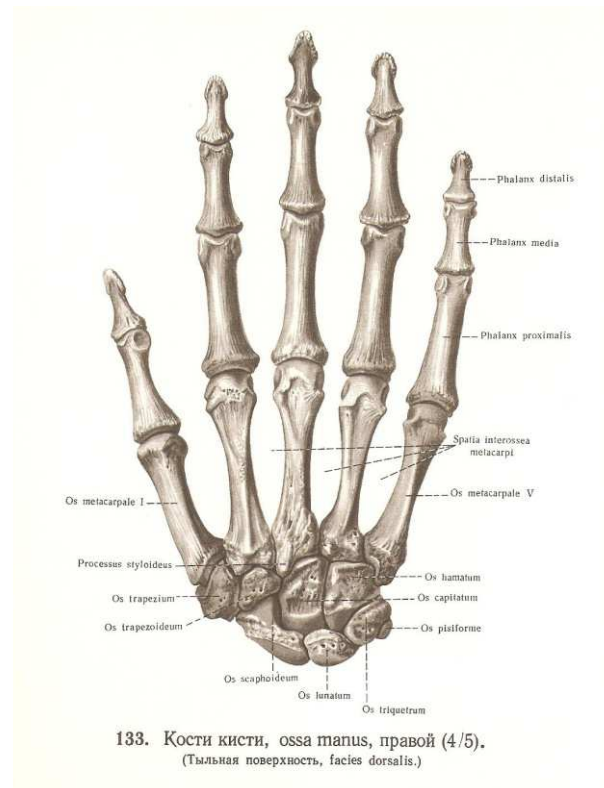
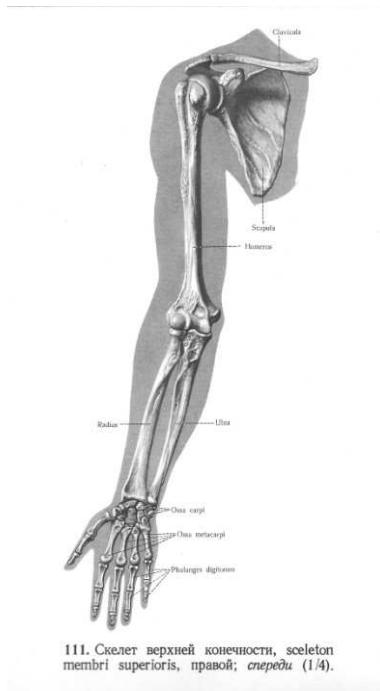
125. Łokciowa kość, ulna, prawej; z łuczecowej strony (3/5).

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KOŃCZYN GÓRNYCH - KOŚCIEC KONIŃCZYNY GÓRNEJ WOLNEJ

KOŚCI NADGARSTKA – ułożone są w dwóch szeregach po cztery kości w każdym

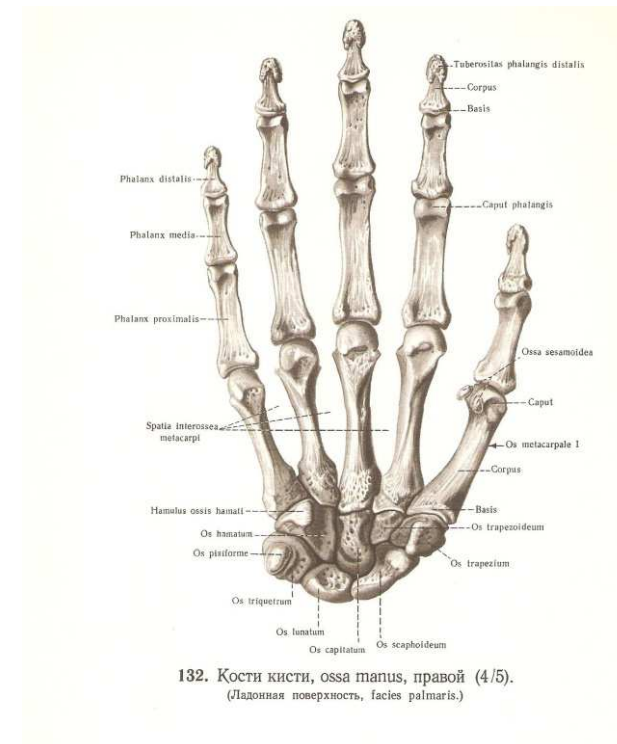
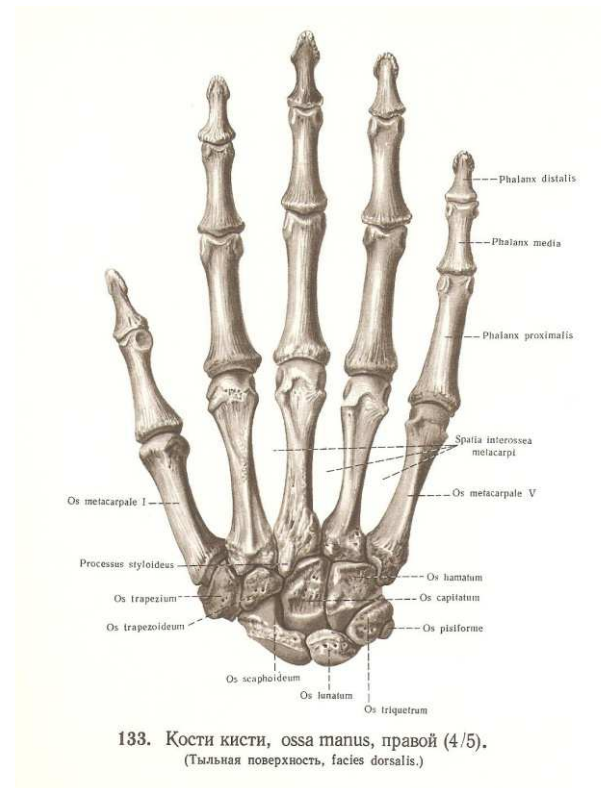
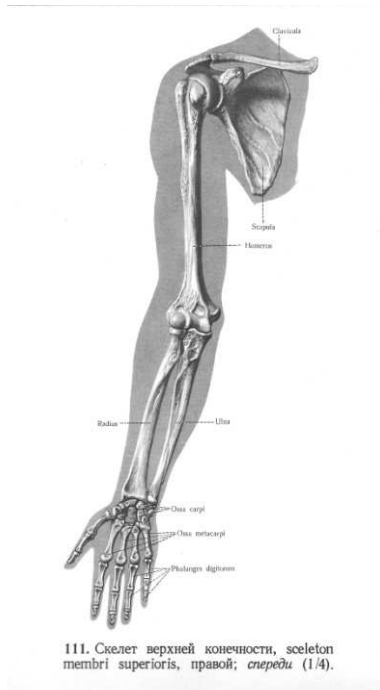
W szeregu bliższym od strony kości promieniowej leżą – **kość łódeczkowata, kość księżycowata, kość trójgraniasta, kość grochowata**, w szeregu dalszym **kość czworoboczna większa, kość czworoboczna mniejsza, kość główkowata, kość haczykowata**

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KOŃCZYN GÓRNYCH - KOŚCIEC KONŃCZINY GÓRNEJ WOLNEJ

KOŚCI SRÓDRĘCZA – w liczbie pięciu, są kośćmi długimi, na każdej wyróżniamy trzon, koniec bliższy – podstawa i koniec dalszy - głowa

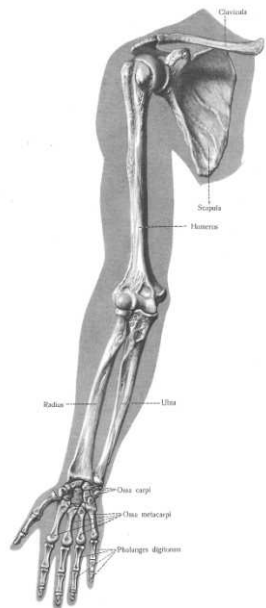

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

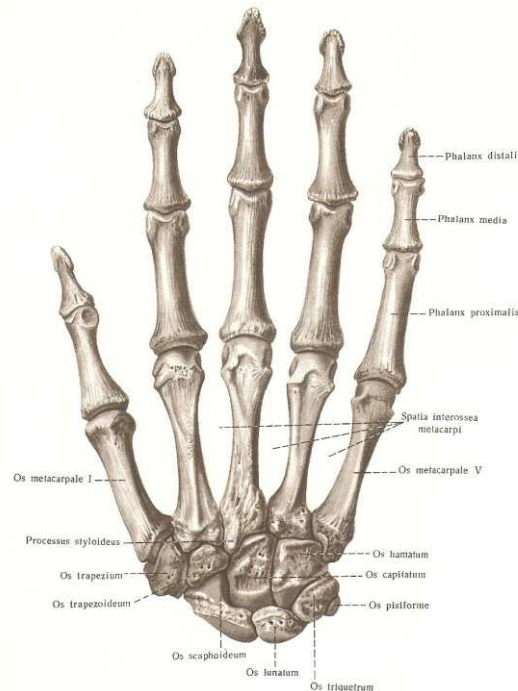
KOŚCI KOŃCZYN GÓRNYCH - KOŚCIEC KONIŃCZINY GÓRNEJ WOLNEJ

KOŚCI PALCÓW RĘKI – stanowią – paliczki. Palec I ma dwa paliczki, a pozostałe cztery po trzy paliczki. Wyróżniamy paliczek bliższy, paliczek środkowy, paliczek dalszy opatrzony na końcu guzowatością paliczka dalszego. Koniec bliższy każdego paliczka to podstawa, koniec dalszy to głowa.

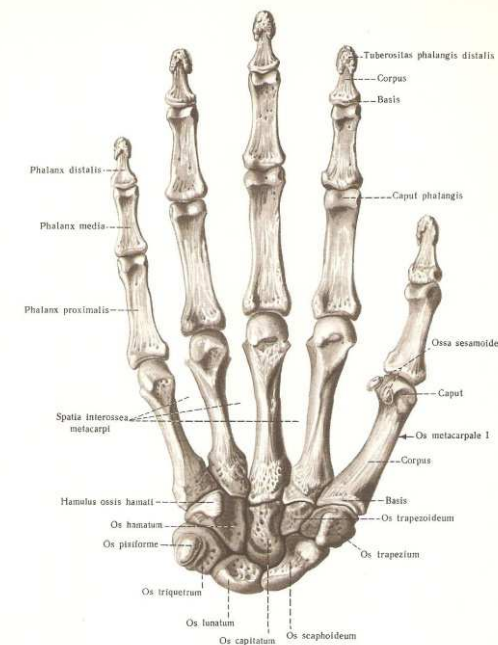
Palec I - kciuk, palec II – wskazujący, palec III – środkowy, palec IV – obrączkowy, palec V - mały

111. Szkielet górnej kończyny, *skeleton membri superioris, prawej; спереди (1/4)*.

133. Kości kисти, *ossa manus, prawej (4/5)*.
(Тыльная поверхность, *facies dorsalis*.)

132. Kości kисти, *ossa manus, prawej (4/5)*.
(Ладонная поверхность, *facies palmaris*.)

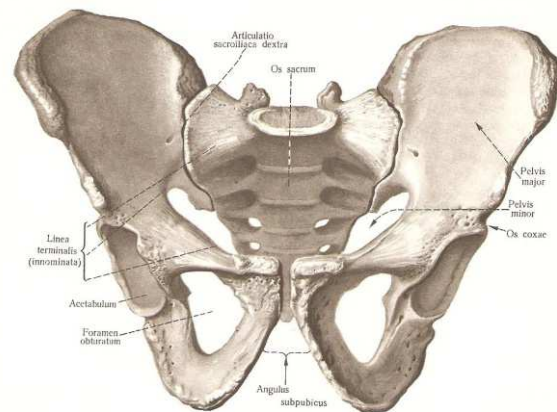
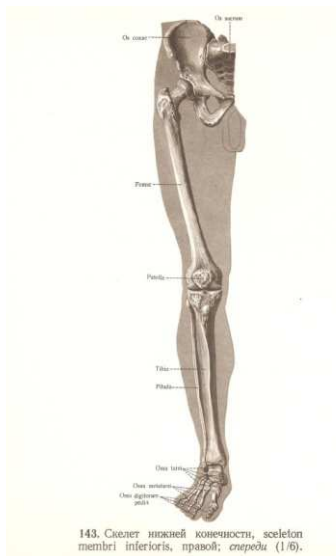
KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KONCZYN DOLNYCH

OBRĘCZ KONCZYNY DOLNEJ I KOŚCIEC KONCZYNY DOLNEJ WOLNEJ

OBRĘCZ KONCZYNY DOLNEJ – kość miedniczna, powstająca ze zrośnięcia kości – biodrowej, kulszowej i łonowej. W miejscu zrośnięcia wytwarza się panewka stawu biodrowego.

KOŚĆ BIODROWA – składa się z talerza i trzonu. Górny brzeg talerza nosi nazwę grzebienia biodrowego. **KOŚĆ KULSZOWA** – dzieli się na trzon i gałąź kości kulszowej, ma dwie wyniosłości kolec kulszowy i guz kości kulszowej. **KOŚĆ ŁONOWA** – utworzona z trzonu, gałęzi górnej i gałęzi dolnej. Na gałęzi górnej występują: wyniosłość biodrowo – łonowa, grzebień łonowy i guzek łonowy, gałęzie kości łonowej i kulszowej ograniczają otwór załonowy

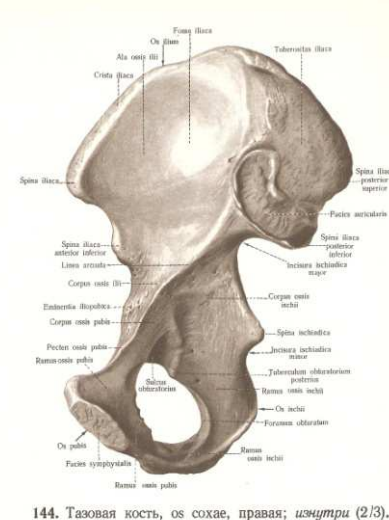
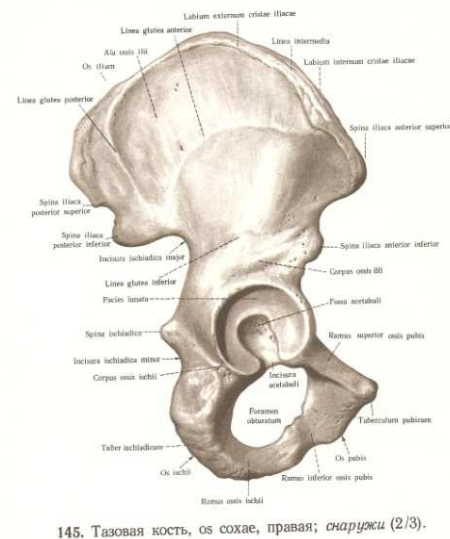
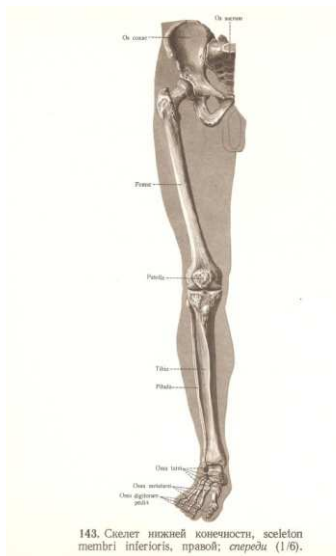

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KONCZYN DOLNYCH

OBRĘCZ KONCZYNY DOLNEJ – kość miedniczna, powstająca ze zrośnięcia kości – biodrowej, kulszowej i łonowej. W miejscu zrośnięcia wytwarza się panewka stawu biodrowego.

KOŚĆ BIODROWA – składa się z talerza i trzonu. Górny brzeg talerza nosi nazwę grzebienia biodrowego. **KOŚĆ KULSZOWA** – dzieli się na trzon i gałąź kości kulszowej, ma dwie wyniosłości kolec kulszowy i guz kości kulszowej. **KOŚĆ ŁONOWA** – utworzona z trzonu, gałęzi górnej i gałęzi dolnej. Na gałęzi górnej występują: wyniosłość biodrowo – łonowa, grzebień łonowy i guzek łonowy, gałęzie kości łonowej i kulszowej ograniczają otwór zaślony

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

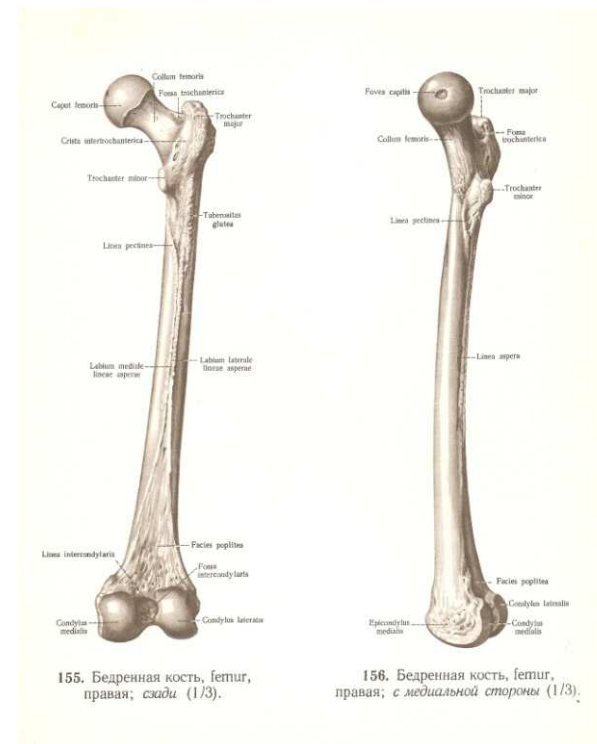
KOŚCI KONCZYN DOLNYCH

KOSCIEC KONCZYZNY DOLNEJ WOLNEJ – kość udowa, rzepka, kość piszczelowa, kość strzałkowa, kości stopy, kości śródstopia, kości palców stopy.

KOŚĆ UDOWA - jedna kość uda, koniec bliższy – głowa, osadzona na szyjce, ustawionej w stosunku do trzonu pod kątem 130° , część środkowa to trzon, koniec dalszy to kłykieć przyśrodkowy i boczny. Powyżej przejścia końca bliższego w trzon – występują dwie wyniosłości – krętarze – większy i mniejszy.

143. Szkielet dolnej kończyny, szkielet membra inferioris, prawej; *z przodu* (1/6).

155. Beudenna kosc, femur, prawaj; *szdaj* (1/3).

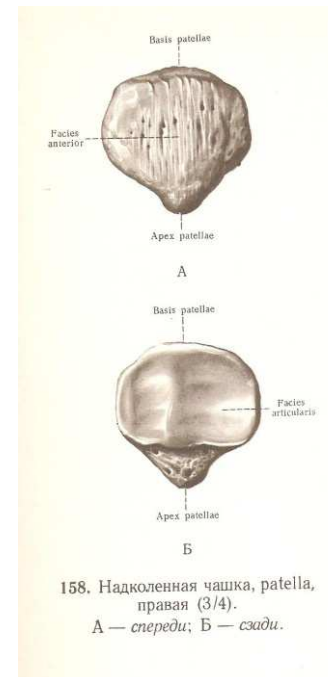
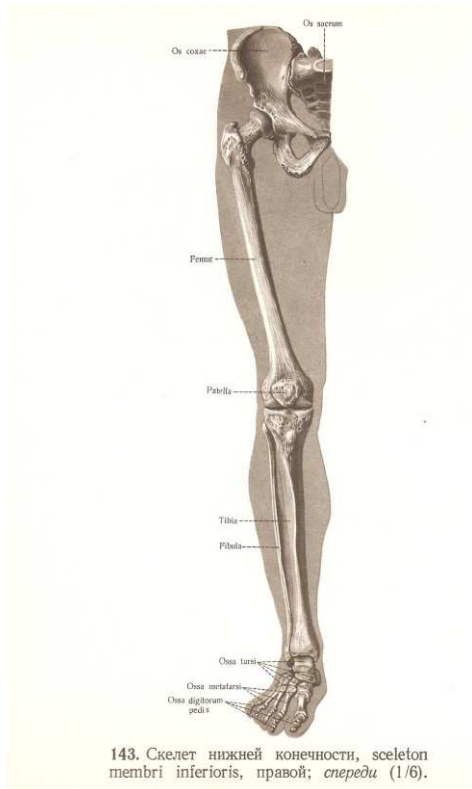
156. Beudenna kosc, femur, prawaj; *s medialnej strony* (1/3).

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KONCZYN DOLNYCH

KOŚCIEC KONCZYZNY DOLNEJ WOLNEJ –

RZEPKA – jedna z największych trzeczeczek w organizmie, tworzy przednia ścianę jamy stawu kolanowego. Wyróżnia się w niej podstawę i wierzchołek.

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KONCZYN DOLNYCH

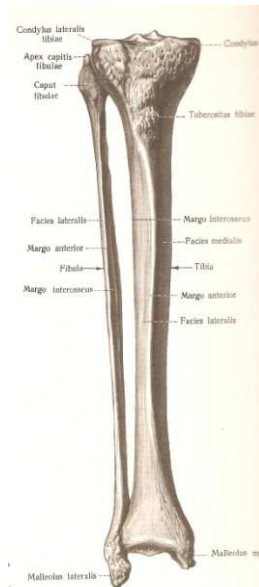
KOŚCIEC KONCZYZNY DOLNEJ WOLNEJ

KOŚĆ PISZCZELOWA I STRZAŁKA – tworzą kości goleni.

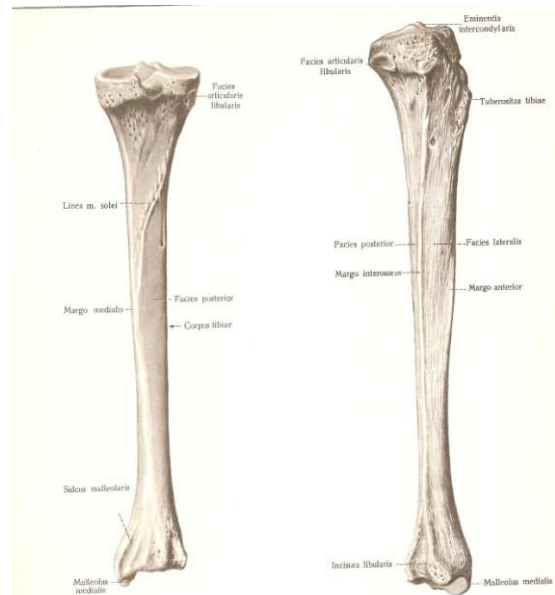
KOŚĆ PISZCZELOWA – na końcu bliższym znajdują się dwa kłykcie – boczny i przyśrodkowy, rozdzielone wyniosłością międzykłykciową. Poniżej końca bliższego znajduje się guzowatość piszczeli. Na końcu dalszym znajduje się powierzchnia stawowa dolna i kostka przyśrodkowa
STRZAŁKA – koniec bliższy to głowa, a koniec dalszy - kostka boczna

143. Szkielet dolnej kończyny, *skeleton membri inferioris, prawej; спереди (1/6)*.

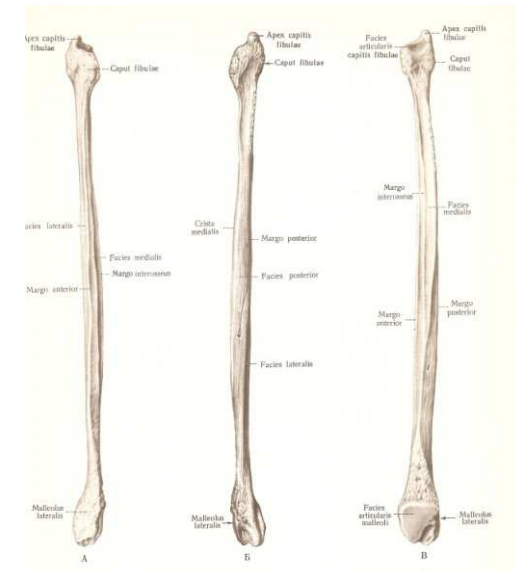

160. Большеберцовая кость, *tibia* и малоберцовая кость, *fibula*, правые; *спереди (2/5)*.

161. Большеберцовая кость, *tibia*, правая; *сзади (2/5)*.

162. Большеберцовая кость, *tibia*, правая; *с латеральной стороны (2/5)*.

164. Малоберцовая кость, *fibula*, правая; *спереди (2/5)*.
 А — *спереди*; Б — *сзади*; В — *с медиальной стороны*.

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

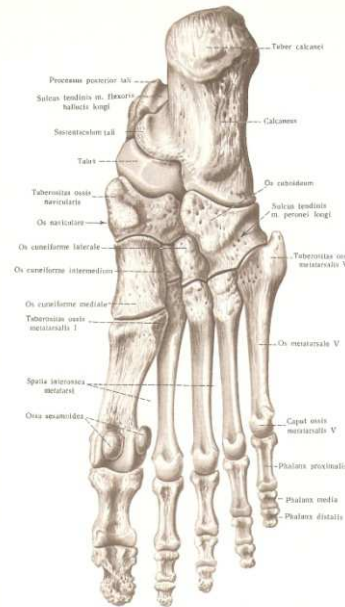
KOŚCI KONCZYN DOLNYCH

KOŚCIEC KONCZYZNY DOLNEJ WOLNEJ

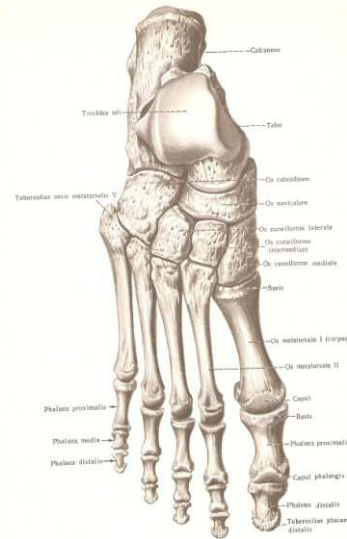
KOŚCI STĘPU – ułożone w dwóch szeregach. Szereg bliższy - to umieszczone jedna nad drugą kość skokowa – głowa, szyja i trzon. Kość piętowa – guz piętowy i podpórka piętowa. Szereg dalszy kość łódkowata, kości klinowate – przyśrodkowa, pośrednia i boczna oraz kość sześcienna.

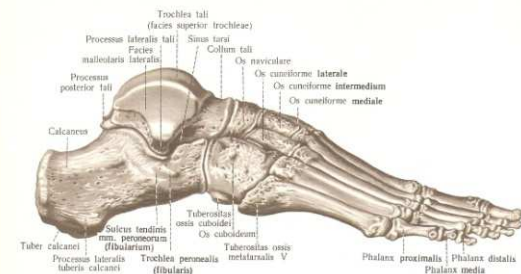
143. Szkielet dolnej kończyny, *skeleton membri inferioris, prawej; спереди (1/6)*.

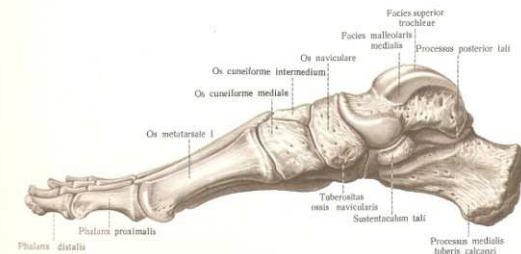
167. Кости стопы, *ossa pedis, правой (2/3)*. (Подошвенная поверхность, *facies plantaris*.)

166. Кости стопы, *ossa pedis, правой (2/3)*. (Пальцевая поверхность, *facies dorsalis*.)

169. Кости стопы, *ossa pedis, правой; с латеральной стороны (1/2)*.

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI KONCZYN DOLNYCH

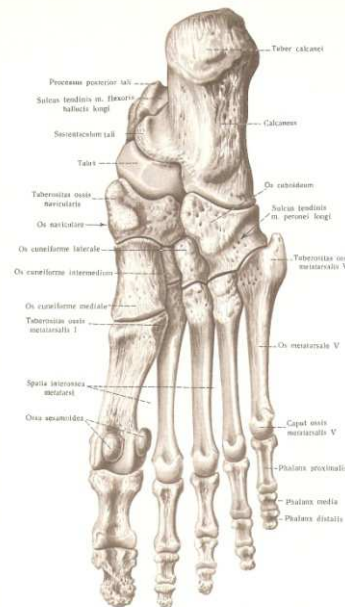
KOŚCIEC KONCZYZNY DOLNEJ WOLNEJ

KOŚCI ŚRÓDSTOPIA – jest ich pięć I-V, wyróżniamy – podstawę, głowę, trzon.

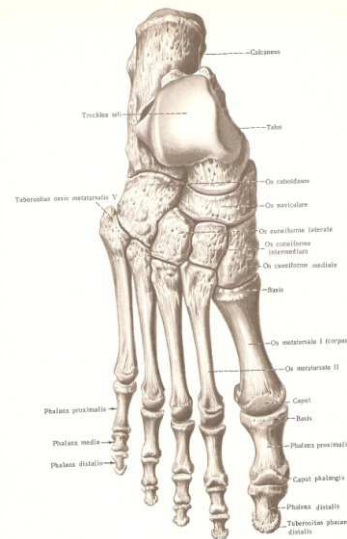
KOŚCI PALCÓW STOPY - stanowią – paliczki. Palec I ma dwa paliczki, a pozostałe cztery po trzy paliczki. Wyróżniamy paliczek bliższy, paliczek środkowy, paliczek dalszy opatrzony na końcu guzowatością paliczka dalszego. Koniec bliższy każdego paliczka to podstawa , koniec dalszy to głowa.

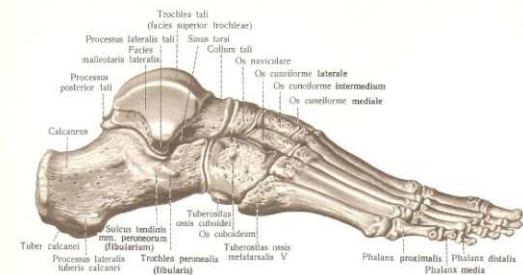
143. Szkielet dolnej kończyny, *skeleton membri inferioris, prawej; спереди (1/6)*.

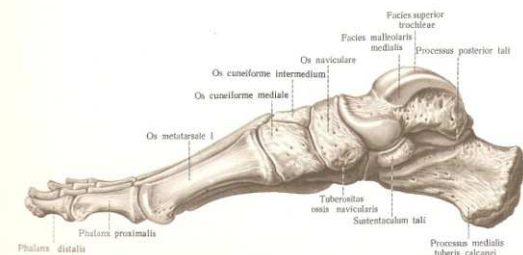
167. Кости стопы, *ossa pedis, правой (2/3)*.
(Подошвенная поверхность, *facies plantaris*.)

166. Кости стопы, *ossa pedis, правой (2/3)*.
(Пальцевая поверхность, *facies dorsalis*.)

169. Кости стопы, *ossa pedis, правой; с латеральной стороны (1/2)*.

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

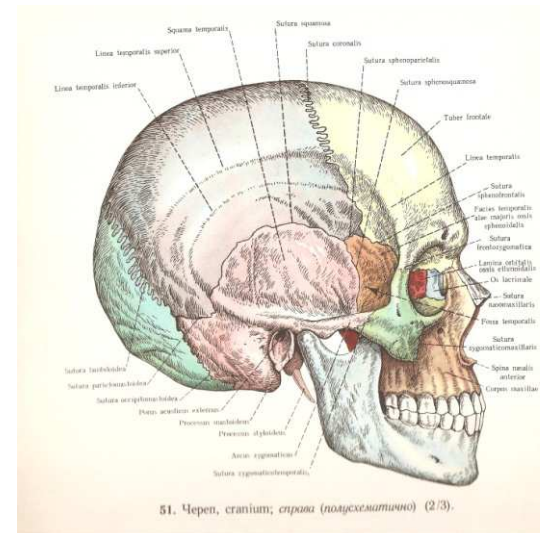
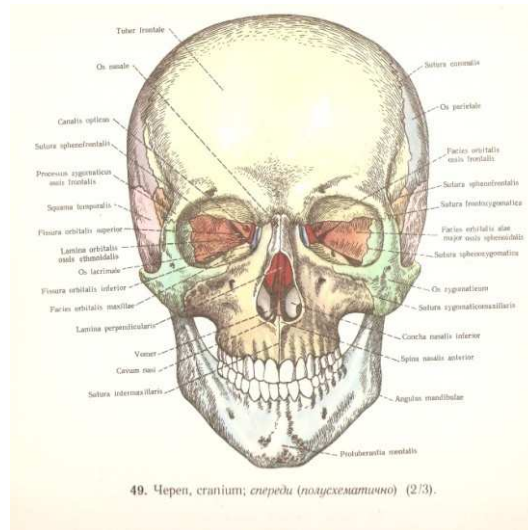
KOŚCI CZASZKI

KOŚCI MÓZGOCZASZKI I KOŚCI TRZEWIOCZASZKI

KOŚCI MÓZGOCZASZKI – tworzą puszkę kostną w której znajduje się mózgowie i opony.

Wyróżnia się – sklepienie – część górna, podstawa – część dolna , która dzieli się na dół przedni, środkowy i dolny – leżą w nich płaty czołowe, skroniowe i mózdzek.

KOŚCI MÓZGOCZASZKI – to – kość potyliczna, kość klinowa, kości skroniowe, kości ciemieniowe, kość czołowa i kość sitowa

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

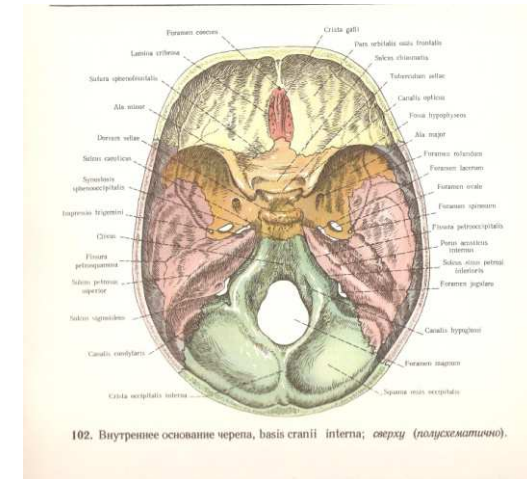
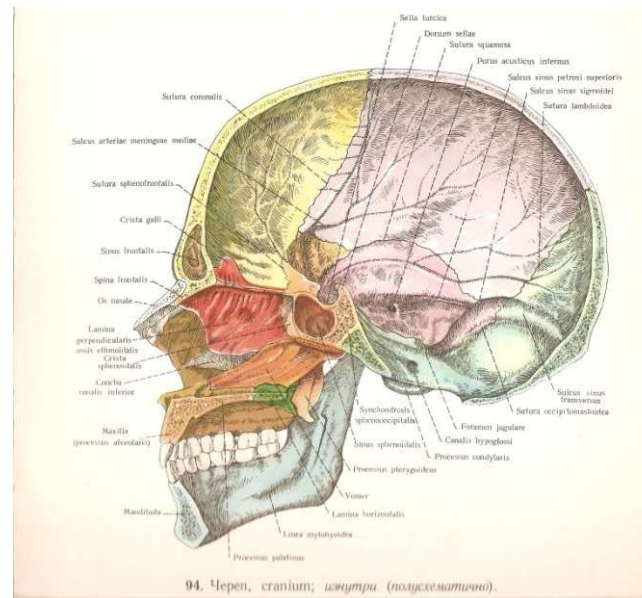
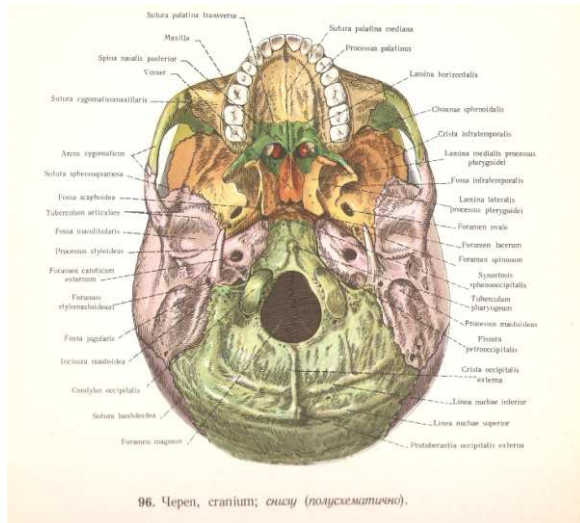
KOŚCI CZASZKI

KOŚCI MÓZGOCZASZKI I KOŚCI TRZEWIOCZASZKI

KOŚCI MÓZGOCZASZKI – tworzą puszkę kostną w której znajduje się mózgowie i opony.

Wyróżnia się – sklepienie – część górna, podstawa – część dolna , która dzieli się na dół przedni, środkowy i dolny – leżą w nich płaty czołowe, skroniowe i mózdzek.

KOŚCI MÓZGOCZASZKI – to – kość potyliczna, kość klinowa, kości skroniowe, kości ciemieniowe, kość czołowa i kość sitowa

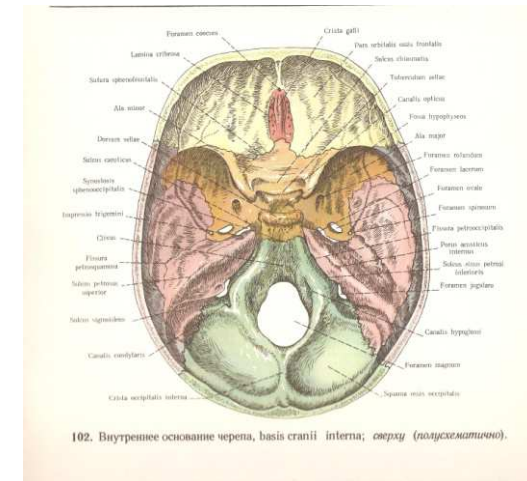
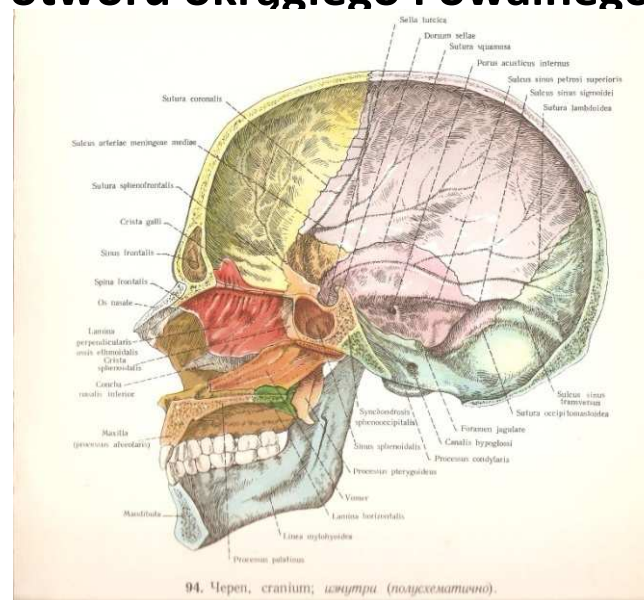
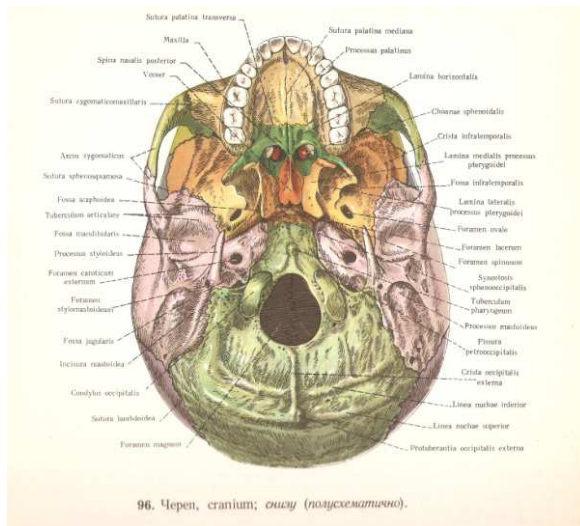

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI MÓZGOCZASZKI – to – kość potyliczna, kość klinowa, kości skroniowe, kości ciemieniowe, kość czołowa i kość sitowa

KOŚĆ POTYLICZNA – łuska potyliczna, część boczna i część podstawna, ograniczająca otwór potyliczny wielki – przechodzi przez niego rdzeń kręgowy i naczynia kręgowie. Na częściach bocznych od strony podstawy czaszki znajdują się wyniosłości – kłykcie kości potylicznej – kanał n. podjęzykowego. K. potyliczna bierze udział w tworzeniu otworu szyjnego.

KOŚĆ KLINOWA – zbudowana z trzech par wyrostków – skrzydeł mniejszych, skrzydeł większych i wyrostków skrzydłowatych. W trzonie znajdują się zatoki klinowe, a na jego górnej powierzchni - dół przysadki. Wyrostki biorą udział w tworzeniu – kanału n. wzrokowego, szczeliny oczodołowej górnej, otworu okrągłego i owalnego

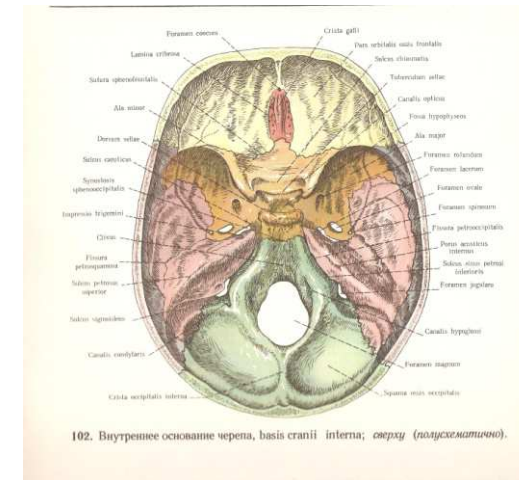
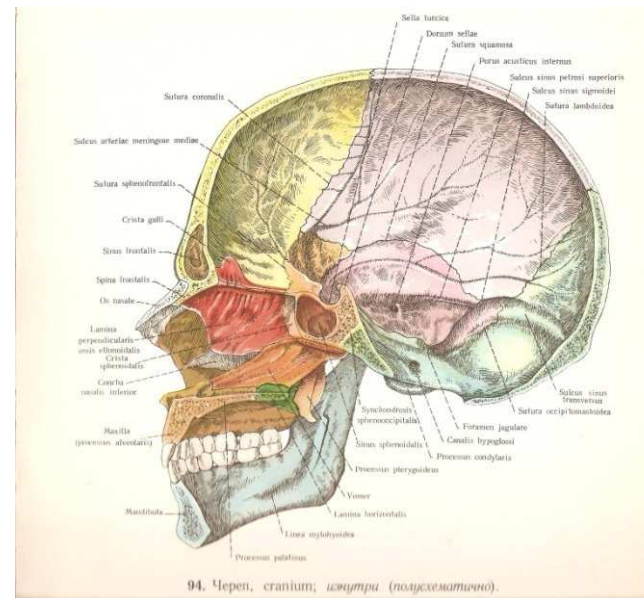
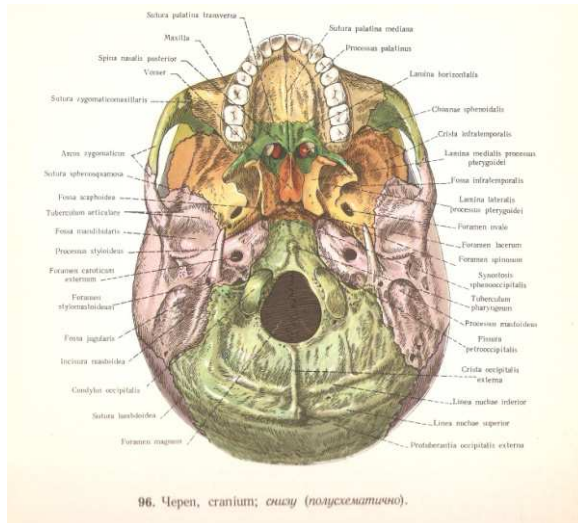
KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI CZASZKI

KOŚCI MÓZGOCZASZKI

KOŚCI SKRONIOWE – składa się z części – skalistej, bębenkowej, łukowej. W części skalistej znajdują się kanał n. twarzowego, kanał tętnicy szyjnej kanał mięśniowo – trąbkowy. Zawiera również przewód słuchowy wewnętrzny i jamę bębenkową. W części bębenkowej znajduje się przewód słuchowy zewnętrzny, a w części łukowej dół żuchwowy

KOŚCI CIEMIENIOWE – tworzą górno – boczne ograniczenie JAMY CZASZKI

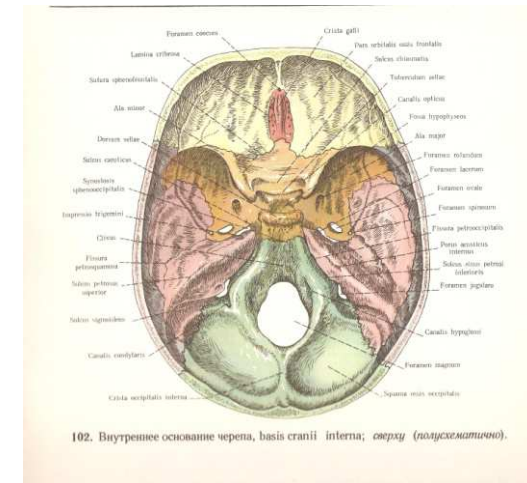
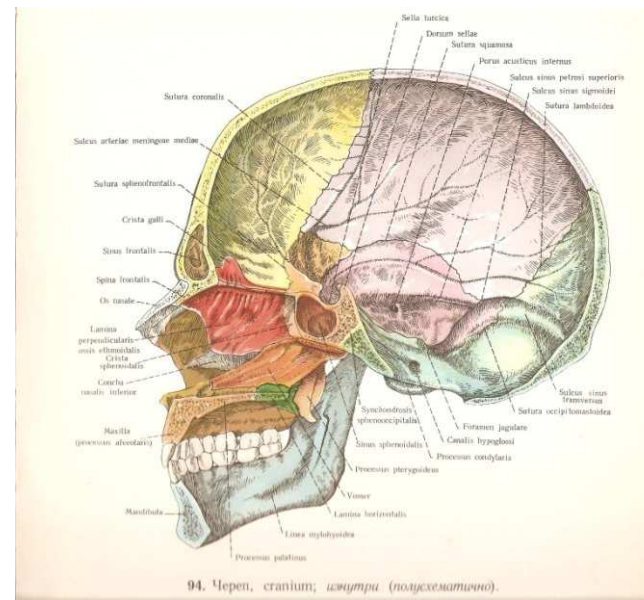
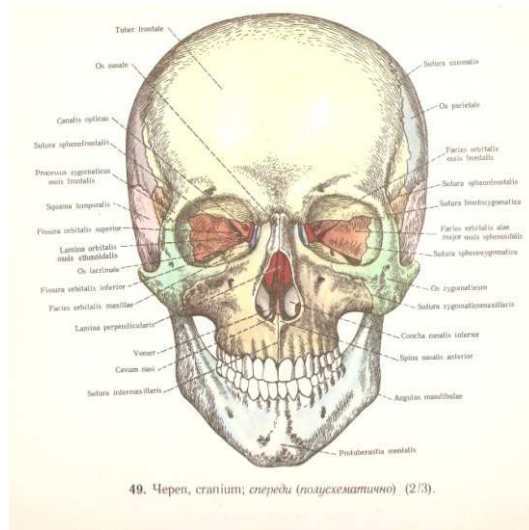

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI CZASZKI

KOŚCI MÓZGOCZASZKI

KOŚĆ CZOŁOWA – składa się z łuski, części oczodołowych i części nosowej. W jej obrębie znajduje się zatoka czołowa - w miejscu połączenie łuski z częściami oczodołowymi

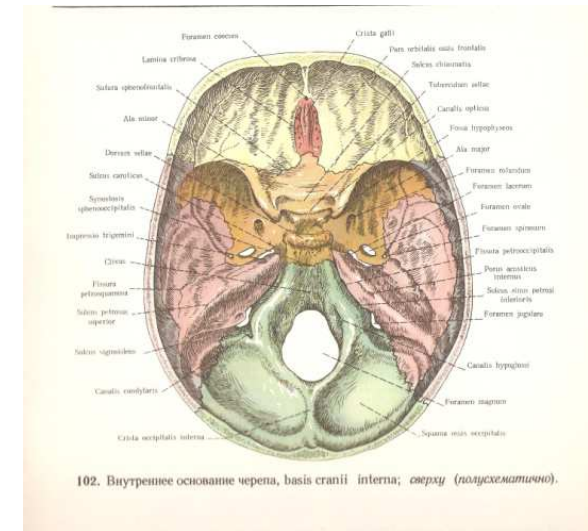
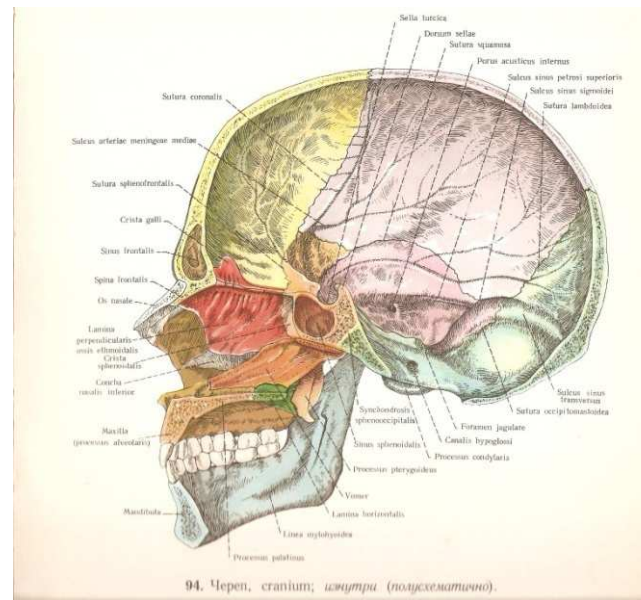
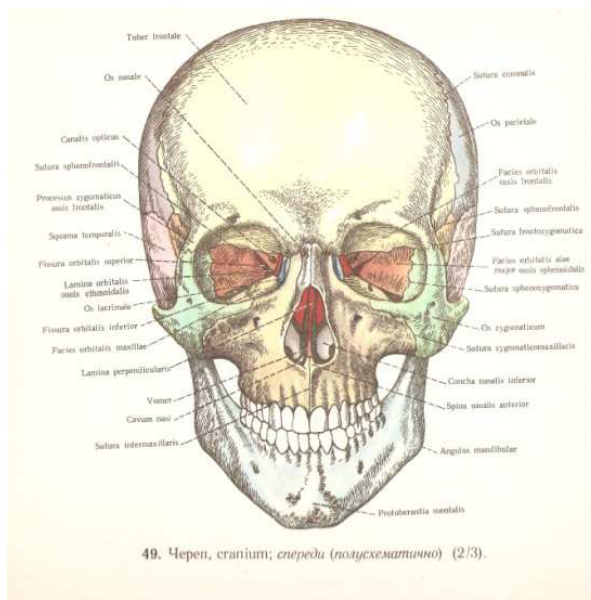

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI CZASZKI

KOŚCI MÓZGOCZASZKI

KOŚĆ SITOWA - zbudowana z dwóch blaszek - blaszki sitowej i pionowej – tworzy przegrodę nosa i dwóch błędników sitowych – wchodzi w skład bocznych ścian nosa, błędniki zbudowane są z komórek sitowych wypełnionych powietrzem – tworzą zatokę oboczną nosa – zatokę sitową . Na przyśrodkowej części błędnika sitowego występują małżowiny nosowe - górna i środkowa.

KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

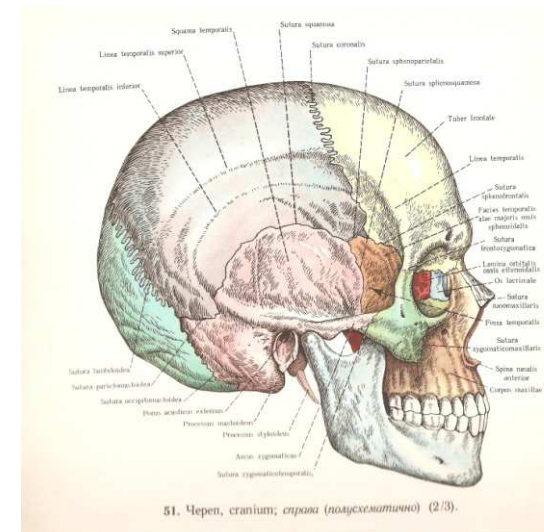
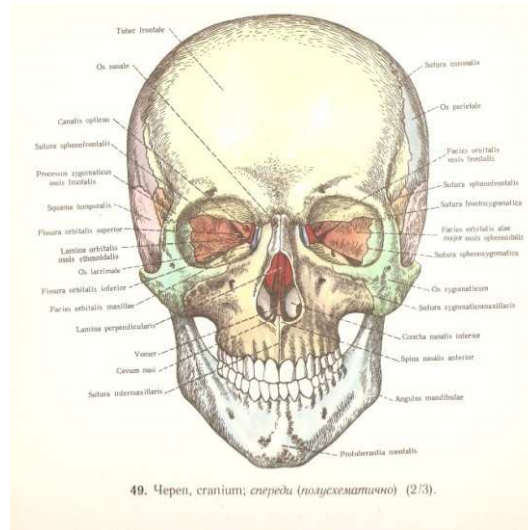
KOŚCI CZASZKI

KOŚCI TRZEWIOCZASZKI – zawierają początkowe części układu oddechowego i trawiennego.

Twarzoczaszka jest siedzibą narządów zmysłów – wzroku, powonienia i smaku.

W skład twarzoczaszki wchodzi kości – małżowiny nosowe dolne, kości nosowe, kości łzowe, kości jarzmowe, kości szczęki, kości podniebienia, lemiesz i żuchwa.

KOŚCI JARZMOWE – zbudowane z trzonu i wyrostków skroniowych i czołowych za ich pośrednictwem łączą się z kośćmi – czołową i skroniową

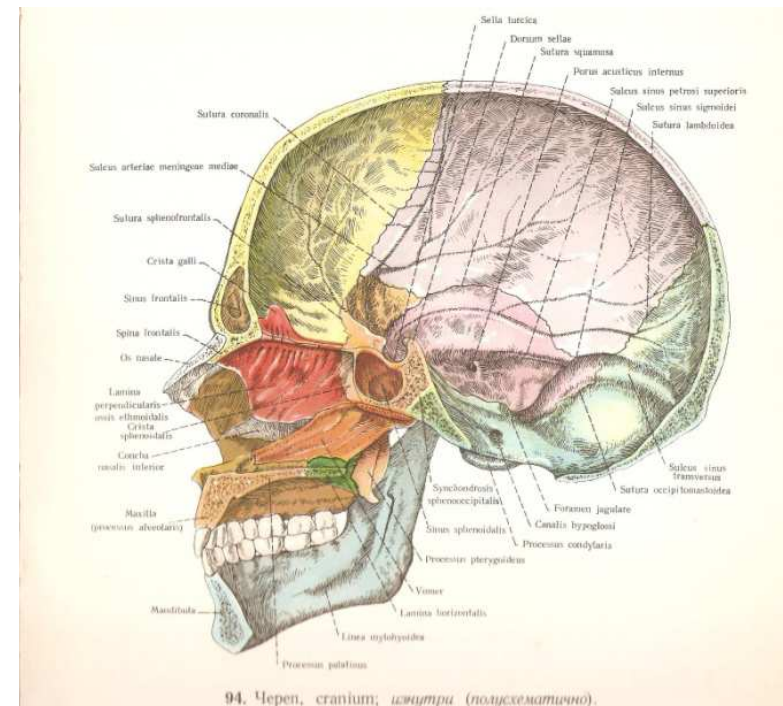
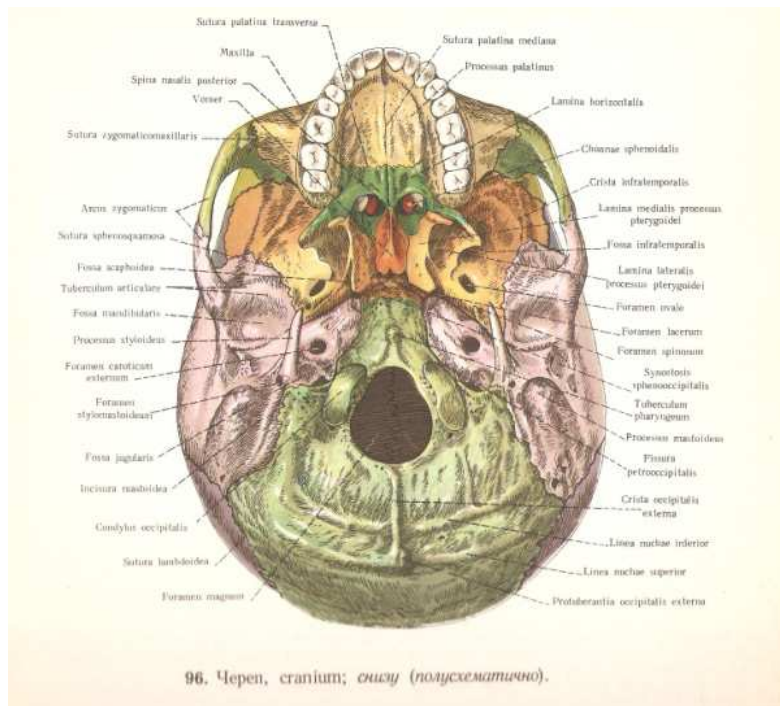
KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI CZASZKI

KOŚCI TRZEWIOCZASZKI

KOŚCI PODNIEBIENIA – składa się z blaszki poziomej – tworzy podniebienie twarde, blaszki pionowej i trzech par wyrostków piramidowych, oczodołowych i klinowych

LEMIESZ - nieparzysta kość wchodząca w skład przegrody nosa

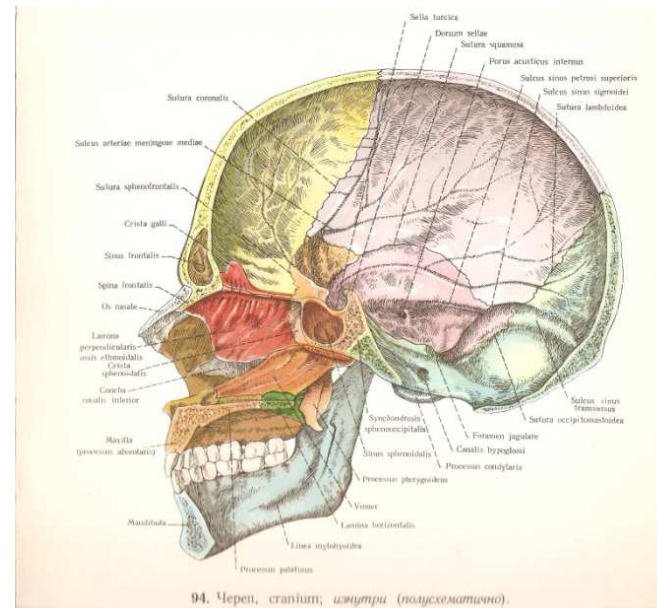
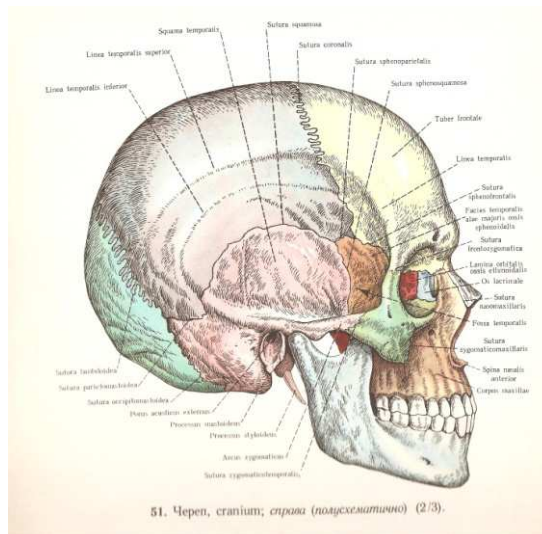
KOŚCI – SZCEGÓŁOWA BUDOWA SZKIELETU

KOŚCI CZASZKI

KOŚCI TRZEWIOCZASZKI

ŻUCHWA – kość nieparzysta, kształtu podkowiastego. Składa się z trzonu, gałęzi żuchwy – połączenie trzonu i gałęzi – kąt żuchwy. Od każdej gałęzi odchodzą dwa wyrostki – kłykciowy i dziobiasty. W trzonie żuchwy wyróżnia się część zębodołową – zawierającą zębodoły. Przez trzon i gałąź przebiega kanał żuchwy zawierający naczynia i nerwy żuchwowe.

KOŚĆ GNYKOWA – trzeczka położona w górnej części szyi, miejsce przyczepu mięśni i więzadeł, składa się z trzonu, rogów większych i rogów mniejszych.

Tabela 4. 1.

Zestawienie ważniejszych otworów i szczelin w podstawie czaszki

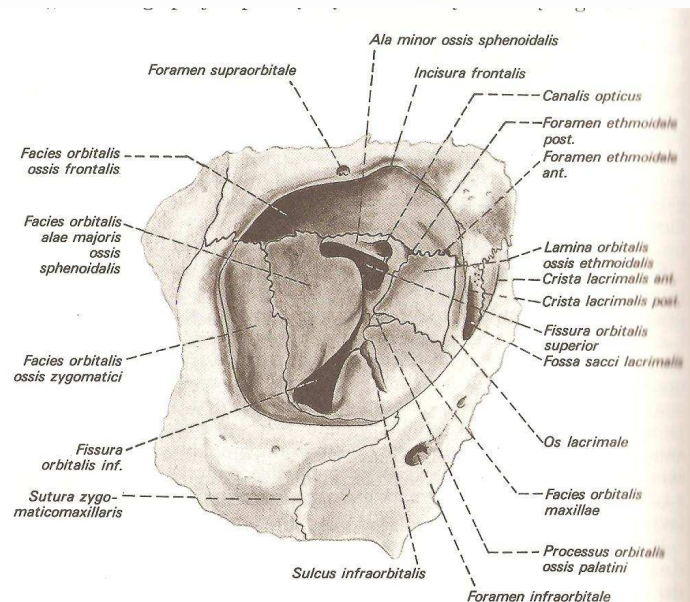
Otwór, szczelina	Położenie	Zawartość
Błaszka sitowa Kanał wzrokowy	kość sitowa w skrzydle mniejszym kości klinowej	nn. węchowe (I) n wzrokowy (II), t. oczna
Szczelina oczodołowa górną	między skrzydłem większym i mniejszym kości klinowej	nn. okoruchowy (III), boczny (IV), odwodzący (VI), oczny (V-1)
Otwór okrągły Otwór owalny Otwór poszarpany	skrzydło większe kości klinowej skrzydło większe kości klinowej między kością klinową a częścią skalistą kości skroniowej	n. szczękowy (V-2) n. zuchwowy (V-3) drobne naczynia żyłne (wypusty) i tętnicze opony twardej
Kanał tętnicy szyjnej Otwór słuchowy wewnętrzny	część skalista kości skroniowej część skalista kości skroniowej	t. szyjna wewnętrzna nn. twarzowy (VII), przedsionkowo-ślimakowy (VIII), t. błędniaka
Otwór szyjny	między kością potyliczną a częścią skalistą kości skroniowej	nn. językowo-gardłowy (IX), błędny (X), dodatkowy (XI), ż. szyjna wewnętrzna
Kanał nerwu podjęzykowego Otwór wielki	kość potyliczna kość potyliczna	n. podjęzykowy (XII) rdzeń kręgowy, n. dodatkowy (XI), tt. kręgowy

4.5.6.1. Oczodół

Oczodół (*orbita*) jest to przestrzeń o kształcie czterościennego ostrosłupa na pograniczu mózgo- i trzewioczaszki. Podstawę stanowi **wejście do oczodołu** (*aditus orbitae*), w szczycie ostrosłupa znajduje się **kanal wzrokowy** (*canalis opticus*), przez który przechodzi nerw wzrokowy i tętnica oczna. Ściany ostrosłupa są zarazem **ścianami oczodołu: przyśrodkową, boczną, dolną i górną** (*paries medialis, lateralis, inferior et superior*). Na granicy ściany bocznej i dolnej znajduje się **szczelina oczodołowa dolna** (*fissura orbitalis inferior*), a na granicy ściany bocznej i górnej

szczelina oczodołowa górna (*fissura orbitalis superior*). Przez szczeliny te przechodzą niektóre nerwy czaszkowe (III, IV, część V i VI) oraz naczynia.

W części górnobocznej oczodołu znajduje się zagłębienie – **dół gruczołu łzowego** (*fossa glandulae lacrimalis*), w którym leży gruczoł łzowy, natomiast w przedniej części ściany przyśrodkowej jest wgłębienie – **dół woreczka łzowego** (*fossa sacci lacrimalis*), przechodzący w **przewód nosowo-łzowy** (*ductus nasolacrimalis*) (ryc. 4. 21.).

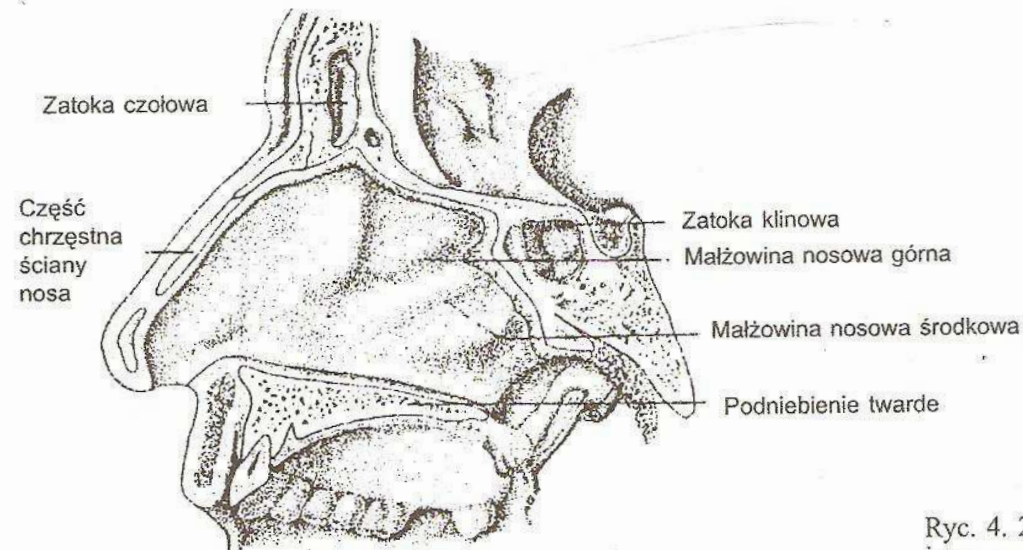
Ryc. 271. Oczodół prawy widziany od przodu (3/4 nat. wielkości).

4. 5. 6. 2. Jama nosowa

Jama nosowa (*cavum nasi*) jest to przestrzeń w górnej części trzewioczaszki. Jej **sklepienie** tworzą (patrząc od przodu): kości nosowe, kość czołowa, kość sitowa i trzon kości klinowej. **Ściana boczna** jest utworzona przez szczękę, kość łzową, błędnik kości sitowej, małżowinę nosową dolną, wyrostek skrzydłowy kości klinowej, blaszkę pionową kości podniebiennej. **Dno** jamy nosowej stanowi **podniebienie twarde** (*palatum durum*) utworzone przez wyrostki podniebienne szczęki i kości podniebienne. Wejście do jamy nosowej stanowią **nozdrza przednie** (*nares*), których odpowiednikiem w czaszce jest **otwór gruszkowaty** (*apertura piriformis*). Wyjście stanowią **nozdrza tylne** (*choanae*).

Jama nosowa jest podzielona na dwie części przez **przegrodę nosową** (*septum nasi*), której część kostna jest utworzona przez blaszkę pionową kości sitowej i lemiesz. Występy bocznych ścian, zwane **małżowinami nosowymi** (*conchae nasales*), dzielą każdą z połów jamy nosowej na trzy **przewody nosowe: dolny, środkowy i górny** (*meatus nasi inferior, medius et superior*), do których uchodzą **zatocki przynosowe** (*sinus paranasales*) (ryc. 4. 23.).

Ryc. 4. 23. Ściana boczna jamy nosowej.

PONADTO W OBREBIE CZASZKI WYRÓZNIĄ SIĘ

1.JAMĘ USTNĄ

2.DÓŁ SKRONIOWY

3.DÓŁ PODSKRONIOWY

4.DÓŁ SKRZYDŁOWO – PODNIEBIENNY

5.DÓŁ ZAŻUCHWOWY

4. 5. 7. Określanie płci i wieku na podstawie budowy czaszki

Głównymi kryteriami w określaniu płci są:

- 1) **rozmiary wyrostków sutkowatych** – w czaszkach mężczyzn szersze i lepiej wykształcone;
- 2) **górne brzegi oczodołów i łuki brwiowe** – w czaszkach kobiet brzegi są ostrzejsze, a łuki mniej wypukłe;
- 3) **ustawienie łuski czołowej** – w czaszkach kobiet łuska jest ustawiona bardziej pionowo;
- 4) **wykształcenie wyniosłości** – w czaszkach mężczyzn w miejscach przyczepu mięśni, np. na kącie żuchwy, łuku jarzmowym są lepiej wykształcone;
- 5) **pojemność czaszki** – u kobiet zwykle mniejsza niż u mężczyzn o prawie 10%.

Wiek można określić na podstawie kostnienia szwów czaszki:

- 1) przednia część **szwu strzałkowego** (szew między kośćmi ciemieniowymi) i środkowa część **szwu wieńcowego** (szew między kością czołową a kośćmi ciemieniowymi) kostnieją między 25 a 30 rokiem życia;
- 2) **szew węglowy** (szew między kością potyliczną a kośćmi ciemieniowymi) kostnieje około 40 roku życia;
- 3) **szwy łączące łuskę kości skroniowej** z sąsiednimi kośćmi kostnieją między 40 a 60 rokiem życia.

Wymienione szwy wcześniej zarastają od strony jamy czaszki.

Cennych danych dotyczących wieku dostarcza również wyrzynanie się zębów stałych trzonowych w 6, 12 i 18 roku życia.

POŁĄCZENIA KOŚCI

Połączenia kości dzielimy na

ściśle (synarthroses)

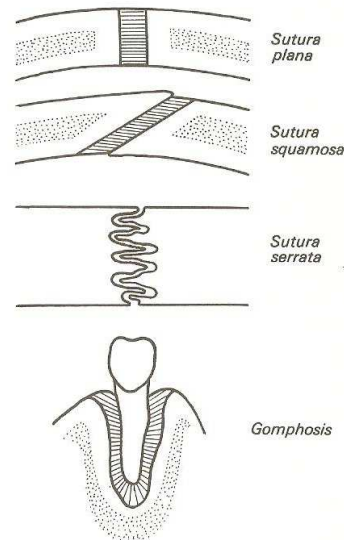
półściśle (amphiarthroses)

ruchome czyli stawy (articulationes)

**Połączenia ściśle (synarthroses) to więzozrosty, chrząstkozrosty, kościorosty w zależności
jaki rodzaj tkanki łączy kości ze sobą.**

POŁĄCZENIA KOŚCI

Więzozrosty – włókniste i elastyczne, szwy (najczęstsze połączenia kości czaszki) – piłowaty - kość potyliczna z ciemieniową, łuskowaty – kość skroniowa z kością ciemieniową, płaski – między kośćmi nosowymi, na podniebieniu kostnym, wklिनowanie - sposób osadzenia zęba w zębodole).

Ryc. 129. Schemat szwów i wklिनowania.

POŁĄCZENIA KOŚCI

**Chrząstkozrosty – szkliste i włókniste – kości spaja chrząstka szklista lub włóknista
np.: spojenie (symphysis) – mający wewnątrz jamę – występuje w spojeniu łonowym
– łączy kości łonowe – kości miednicy.**

Kościorosty powstają wskutek zwapnienia chrząstkozrostów i kościorostów.

**Połączenia półściśłe – stawy płaskie – pomiędzy półściśłymi – mała ruchomość a
stawami podobna budowa.**

**Połączenia ruchome czyli stawy (połączenia maziowe) – w nich kości nie łączą się ze
sobą, a stykają się powierzchniami stawowymi.**

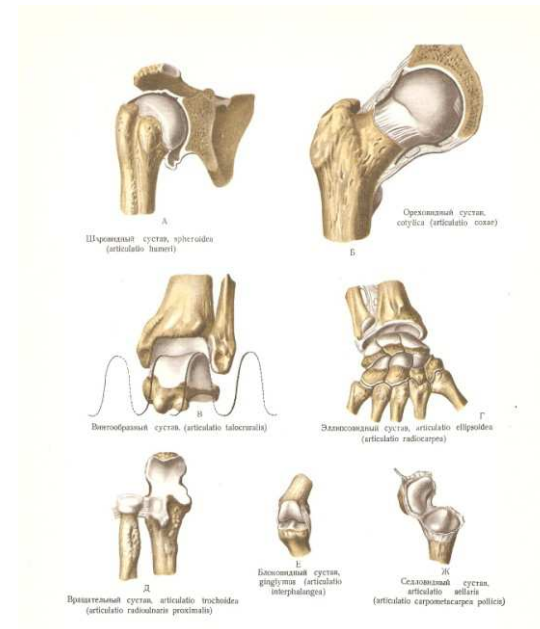
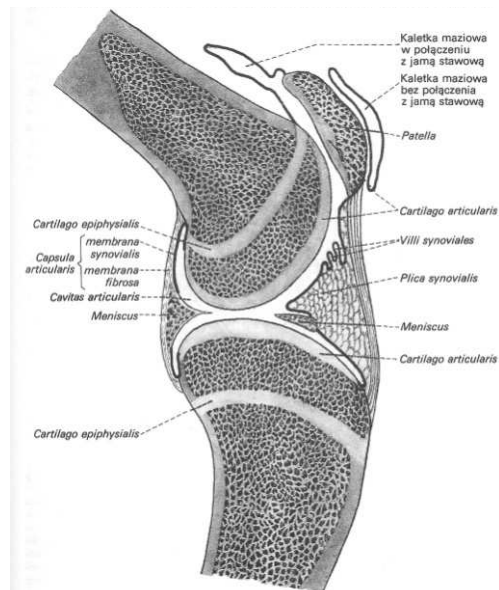
Składniki stawów: 1. wolne pokryte chrząstką powierzchnie stawowe kości łączących się w stawie 2. torebka stawowa – otacza cały staw 3. jama stawowa 4. niestale składniki stawów tj. więzadła stawowe, krążki stawowe – łąkotki i obrąbki stawowe.

1. Wolne pokryte chrząstką powierzchnie stawowe – wycinki różnego kształtu płaszczyzn - kul, walców, elipsoid obrotowych główka wypukła i panewka wklęsła.

Pokryte chrząstką stawową – chrząstka szklista.

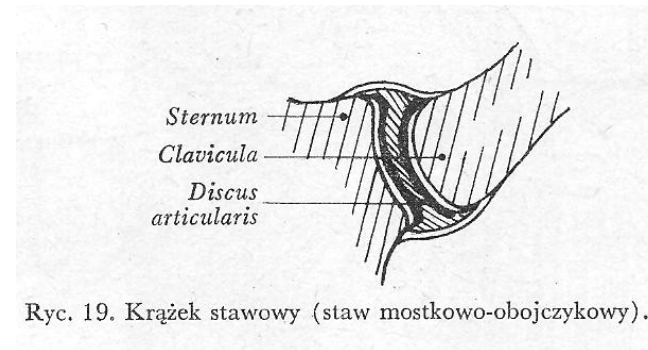
2. Torebka stawowa – składa się z dwóch warstw – błony włóknistej (na zewnątrz) i błony maziowej (wewnątrz)

3. Jama stawowa – włosowata szczelina leżąca między ścianą wewnętrzną torebki i kośćmi, zawiera maź stawową

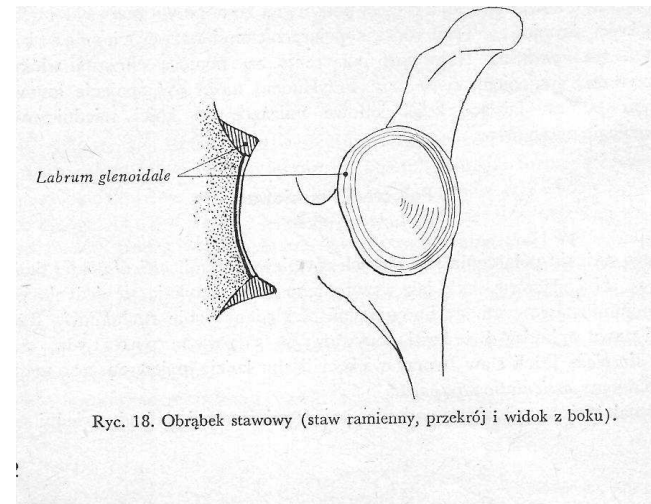
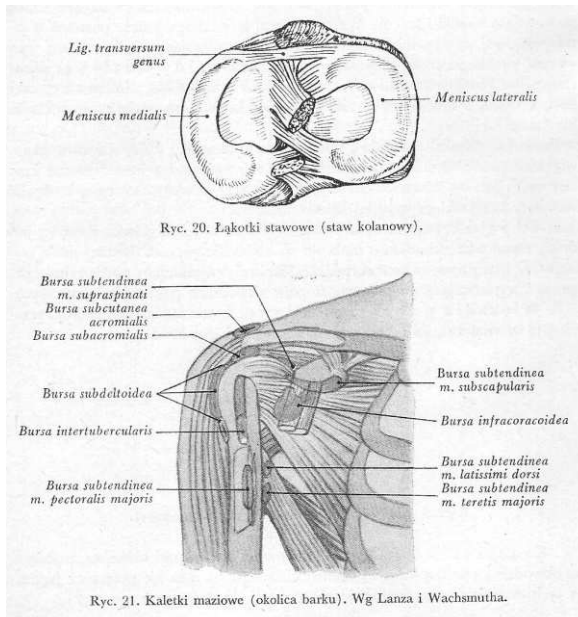

4. niestale składniki stawów tj. więzadła stawowe, krążki stawowe – łąkotki i obrąbki stawowe.

5. łączność kości w stawie powodują: torebka stawowa, więzadła, mięśnie, powięź, skóra

Ryc. 19. Krążek stawowy (staw mostkowo-obojczykowy).

PODZIAŁ STAWÓW

ILOŚĆ OSI WOKÓŁ KTÓRYCH ODBYWAJĄ SIĘ RUCHY

- 1. staw jednoosiowy - staw zawiasowy, staw obrotowy**
- 2. stawy dwuosiowe – staw kłykciowy, staw siodełkowy**
- 3. stawy wieloosiowe – staw kulisty, staw panewkowy**

ILOŚĆ KOŚCI TWORZACYCH STAW

Stawy proste - tworzą go dwie kości, stawy złożone - tworzy go większa liczba kości.

POŁĄCZENIA KRĘGOSŁUPA I CZASZKI

Staw szczytowo – potyliczny - kłykcie kości potylicznej i krąg szczytowy, staw kłykciowy

ruchy pochylania i prostowanie głowy, 20 -30 ° , ruchy boczne 10 – 15 °

Staw szczytowo – obrotowy pośrodkowy - ząb kręgu obrotowego i łuk przedni kręgu szczytowego

ruchy przeczenia – do 35 °

POŁĄCZENIA KRĘGOSŁUPA między trzonami kręgów

za pośrednictwem krążków międzykręgowych – zbudowanych z dwóch części obwodowej – pierścień włóknisty i środkowej – jądro miażdżyste, wzmocnione przez więzadło

ruchy pochylania i prostowanie głowy, 20 -30 ° , ruchy boczne 10 – 15 °

Połączenia wyrostków stawowych kręgów – półściśłe

**część szyjna – ustawienie wyrostków w płaszczyźnie pośredniej między czołową a strzałkową
- ruchy boczne i obrotowe**

część piersiowa - ustawienie wyrostków w płaszczyźnie czołowej ruchy boczne

**część lędźwiowa - ustawienie wyrostków w płaszczyźnie strzałkowej – ruchy prostowania
pochylania**

POŁĄCZENIA KRĘGOSŁUPA Z ŻEBRAMI – półściśłe – stawy żebrowo- kręgowe - żebra i trzony i wyrostki poprzeczne kręgów piersiowych

POŁĄCZENIA MOSTKA Z ŻEBRAMI - półściśłe – stawy mostkowo – żebrowe – mostek i części chrzestne żeber

POŁĄCZENIA POMIĘDZY KOŚCMI CZASZKI – chrząstkozrosty, ciemiączka, kościzrosty – szwy prawdziwe – linia połączeń ząbkowana i szwy rzekome - linia połączeń prosta

WKLINOWANIE – więzozrost - osadzenie zęba w zębodole

STAW SKRONIOWO – ŻUCHWOWY – wyrostek kłykciowy żuchwy, dół żuchwowy kości skroniowej, krążek stawowy – staw zawiasowo – obrotowy – ruchy żucia, otwierania i zamykania ust (ruchy obrotowe), wysuwania i cofania żuchwy (ruchy saneczkowe)

POŁĄCZENIA OBRECZY KOŃCZYNY GÓRNEJ

STAW BARKOWO-OBOJCZYKOWY – staw półściśły – wyrostek barkowy łopatki i koniec barkowy obojczyka

STAW MOSTKOWO-OBOJCZYKOWY – staw półściśły – wcięcie obojczykowe mostka z obojczykiem

POŁĄCZENIA KOŃCZYNY GÓRNEJ WOLNEJ

STAW RAMIENNY - staw kulisty – zagłębienie stawowe panewki i głowa kości ramiennej

ruchy odwodzenia (do 170 °) i przywodzenia

ruchy zgięcia do przodu (do 180 °) i do tyłu (do 50 °)

ruch obrotowy wewnętrzny (80 -90 °) i zewnętrzny (50-90 °)

POŁĄCZENIA KOŃCZYNY GÓRNEJ WOLNEJ

STAW ŁOKCIOWY - staw zawiasowo - obrotowy – kłykieć kości ramiennej, głowa kości promieniowej i wcięcie bloczkowe kości łokciowej,
ruchy zgięcia (130 - 140 °) i prostowania (do 180 °)

ruch nawracania (60- 80 °) i odwracania (70 -85 °)

STAW PROMIENIOWO-NADGARSTKOWY - staw kłykciowy – powierzchnia stawowa dalszego końca kości promieniowej i szereg bliższy kości nadgarstka

ruchy odwodzenia promieniowego (20-30 °) i odwodzenia łokciowego (30-40°)

STAW ŚRÓDNADGARSTKOWY – połączenie półściśłe – pomiędzy bliższym i dalszym szeregiem kości nadgarstka

STAW NADGARSTKOWO – ŚRÓDRĘCZNE - połączenie półściśłe - dalszy szereg kości nadgarstka i podstawy kości śródręcza, staw nadgarstkowo – śródręczny kciuka – staw siodełkowaty

ruchy – odwodzenia i przywodzenia kciuka oraz przeciwstawiania (opozycji) oraz repozycji

STAW ŚRÓDRĘCZNO – PALICZKOWE – stawy kuliste – głowy kości śródręcza i paliczki bliższe
ruchy zginania (90 °) prostowania (180°) , odwodzenia od linii przebiegającej wzdłuż osi palca środkowego (przeciętnie 20°), mały palec do 60° , przywodzenia

STAW MIĘDZYPALICZKOWE - stawy zawiasowe – powierzchnie stawowe pomiędzy sąsiednimi paliczkami

ruchy zginania i prostowania palców

POŁĄCZENIA OBRĘCZY KOŃCZYNY DOLNEJ

STAW KRZYŻOWO - BIODROWY - połączenie półściśłe – kości krzyżowe i biodrowe

SPOJENIE ŁONOWE – chrząstkozrost – utworzony przez kości łonowe prawa i lewą

POŁĄCZENIA KOŃCZYNY DOLNEJ WOLNEJ

STAW BIODROWY – staw panewkowy - panewka kości miednicznej i głowa kości udowej

ruch zgięcia do przodu ($120 - 130^\circ$) i zgięcia do tyłu (10°)

ruchy odwodzenia ($50 - 60^\circ$) i przywodzenia

ruch obrotowy wewnętrzny ($20 - 35^\circ$) i zewnętrzny ($30 - 50^\circ$)

STAW KOLANOWY – staw zawiasowo – obrotowy – kłykcie kości udowej (głowa) i piszczelowej

(panewka) oraz rzepkę, jama stawowa podzielona na piętra : wyższe i niższe przez krążek

stawowy – zwany łąkotką – ruchy zginania (130°) i prostowania (180°) – odbywa się w piętrze

wyższym i przy zgiętym kolanie ruch obrotowy wewnętrzny (10°) i zewnętrzny (40°) –

odbywa się w piętrze niższym

POŁĄCZENIA KOŃCZYNY DOLNEJ WOLNEJ

STAW SKOKOWO -GOLENIOWY- staw zawiasowy– kostka boczna strzałki, kostka przyśrodkowa piszczeli, kość skokowa

ruchy zgięcia grzbietowego (20°) i zgięcia podszwawego(40°)

STAW SKOKOWO - PIĘTOWY – staw obrotowy – kość skokowa i piętowa

ruchy odwracania (50°) i nawracania (40°)

STAW MIĘDZYSTĘPOWE – przeważnie połączenia ściste, między kośćmi stępu

STAW STĘPOWO-ŚRÓDSTOPNE- połączenie półściste – pomiędzy kośćmi stępu i śródstopia

STAW ŚRÓDSTOPNO – PALICZKOWE – stawy kuliste – głowy kości śródstopia i paliczki bliższe palców

ruchy zginania, prostowania, odwodzenia od linii przebiegającej wzdłuż osi palca drugiego , przywodzenia, zakres ruchów jak w kończynie górnej

STAW MIĘDZYPALICZKOWE - stawy zawiasowe – powierzchnie stawowe pomiędzy sąsiednimi paliczkami

ruchy zginania i prostowania palców